په راډيو او ټلويزيون کې

دوینديځ فن

Ketabton.com

ليکنه او ژباړه : عبدالله الهام جمالزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ:

د دغه هنر ټولو پښتنو مخکښانو ته
په ټوله نړۍ کې د پښتو غږنيو او انځورنيو رسنيو ويندويانو ته

د انټرنيټ په مخ پرليکه کونکې سمسور حبيبي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک :

1) .... د سر د خبرو په پلمه
2) .... د ډاکټر عیسی ستانکزي یاد ښت
3) .... د ډاکټرې فریدې هوډ یاد ښت
4) .... لومړۍ برخه
5) .... دوهمه برخه
6) .... لومړني ګامونه
7) .... دریمه برخه
8) .... د متنونو ډلبندي
9) .... څلورمه برخه
10) .... ویندویي په تلویزیون کې
11) .... پنځمه برخه
12) .... وروستۍ سپارښتنې
13) .... شپږمه برخه
14) .... کله مو چې ثبت پیل کړ
15) .... اوومه برخه
16) .... راپوراو مرکه
17) .... راپور
18) .... تبلیغاتي ژبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر د خبرو په پلمه:

الحمد الله وکفی وصلوه وسلام علی رسوله الکریم:

وروسته:
داچې انسان اشرف المخلوقات پیدا شوی دی ، هرڅه یې په واک کې ورکړ شوي دي او هرڅه دهغه د آسانتیا لپاره پیدا شوي دي ، نو په هماغه کچه کرار هم نه کینې ، تل یې طبیعت په خپله ګټه ځرخولی دی او دځان د سوکالۍ او ښه ژوند لپاره یې هڅه کړې ده .
راډیو او ټلویزیون هم یو له هغه لاسته راوړنو څخه ده چې بشر د خپلې سوکالۍ لپاره ترلاسه کړې ده او نن یې کاروي ، له هغې نه استفاده کوي او خپل ژوند ته په هغه توګه دوام ورکوي چې تمه یې لري او زړه یې غواړي. ترڅو د لویې او دکمال دخاوند په پیدا شوې نړۍ کې د ژوند ځنځیر وغځوي ترهغه چې هغه ځښتن غوښتي دي.
ویندویې هم دبل هرڅه په څیر د ښه اوریدلو ، ښه خبریدلو ښه ذده کولو او ښه ژوند کولو د وسیلې په توګه کاریږي ، راډیو او ټلویزیون جوړشوي دي ترڅو د نړۍ دنورو وسیلو په څیر هغه هم دهمدغه سترې بشرپه واک کې وي او بشر ترې استفاده وکړي.
خدای ج انسان ته ژبه وکړې ده ترڅو پرې خبرې وکړي ، یوبل پرې وپوهوي ، دیو اعتقادات بل ته ولیږدوي او دهغه له ګروهنو نورخبر کړي.
خو له همدغه نعمت څخه د ښې ګټې اخیستنې لپاره هم بشر هڅه کړې ده ، هماغه ډول لکه چې له نورو نعمتونو لکه دبدن دغړو ، عقل ، حواسو او نورو څخه یې پورته کړې ده له ژبې ، غوږونو او سترګو څخه هم ښه ګټه پورته کړي.
خبرې کیدای شي ، په اشارو هم یوبل پوهولای شو ، د لاسو په وسیله هم کیدای شي یوبل پوه کړو ، خو دخبرو په وسیله ، بیا دښوخبرو په وسیله هان د ټلویزیون او راډیو له لارې دیوبل پوهولو ته مخه کووترڅو په ښه توګه دا دنده اجرا کړو او دخدای ج دراکړل شوو نعمتونو څخه په ښه توګه ګټه واخلو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای ج موږ ته ژبه راکړې ده ویندویي وکړو ، غږ یې راکړی دی ترې استفاده وکړو ، او که ښه غږ یې راکړی دی هغه بې په موږ بله لورینه ده باید له ښه څیز ښه نعمت څخه ښه ګټه واخلو ، اوتل دهغه دپنځوونکي په اړه فکر وکړو چې څومره لوی او په هرڅه قادر دی.

موږ هم راډیو لرو او تلویزیون لرو ، هلته ویندویانو ته اړتیا شته ترڅو خپله دنده ترټولو په ښه توګه ترسره کړي ، نوپه همدې خاطر هم ددې دندې په اړه د څو لارښونو په توګه چې د بنده خپلې تجربې او مطالعې دي ، دایران د تکړه ادیب استاد حسن شیدا لیکلي دي او دنورو لیکوالو هڅې او تجربې دي ستاسې په مخ کې ږدم هیله ده تریوې کچې مې خپل مسلمان او سرلوړي ملت ته خدمت کړی وي او هغه ستر مسولیت چې موږ یې ددې خاورې او ژبې په وړاندې لرو تریوې اندازې پورې پوره کړی وي.

په ډیره مینه او مننه
عبدالله الهام جمالزی
تهران 1386/2/4
دایران دنړیوال راډیو ټلویزیون میلمسیتون

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب په اړه د تکړه او وتلي ویاند او لیکوال ډاکټر عیسی ستانکزي یادښت

ژبه په هره برخه کې د افهام او تفهیم وسیله ده چې دوه یا څو کسان پرې یو بل پوهوي او په نړۍ کې د پوهاوي راپوهاوي غوره وسیله ګڼل کیږي هماغه ډول چې په لیکنه کې د ژبې ارزښت لوړ او د پام وړ دی په راډیو او ټلوویزیون کې هم غوره او ارزښتمنه وسیله ګڼل کیږي لکه څرنګه چې په لیکنه کې احتیاط په کار دی هماغه راز په راډیو او ټلویزیو ن کې هم باید احتیاط وشي ځکه چې ښایي یوه وړه غلطي یوې ټولنې ،قوم او هیواد ته لوي تاوان ورسوي او برعکس ډیر ځله ښایي یو نطاق په خپلې مینه ناکې او په زړه پورې نطاقۍ سره د خلکو اندیښنې ختمې کړي چې ښایي دغه کار د یوه هیوادلوړ شخصیت یا ولسمشر هم ونه کړای شي البته دغه کار هله شونی وي چې ویندوي له خپل مسلک سره مینه ولري او د دې ترڅنګ پر خپلې ژبې مسلط وي ډیر کسان به مو لیدلي وي چې وایي فارسي ، عربي او دنړۍ دغسې نورې مشهورې ژبې خوندورې دي او ښه نطاقي پکې کیدای شي البته دنړۍ د ژبو ننګ او آهنګ تل په زړه پورې نه وي خو که کلمې په سمه توګه انتخاب شي او په مینه نطاقي وشي هره ژبه ښکلی آهنګ او ننګ پیدا کوي مطلب دا چې که لیکنه ښه وي نطاقي هم ورسره ښه کیږي او که نطاق اصولو او قوانینو ته پابنده وي اوریدونکی به ترې خوند اخلي.

په نړۍ کې د هر معمولي کار لپاره هم په سلګونو کتابونه لیکل شوي دي او هره ورځ نوې څیړنې کیږي په تیره بیا دویندویي دفن او راډیو او ټلویزیون د پروګرامونو په هکله ډیر کار شوی دی ځکه چې نن سبا د رسندویو اهمیت پر هیچا پټ نه دی په پښتو کې دغه ډول کتابونه په نشت حساب دي داپه داسې حال کې ده زمونږ دویندویۍ اړخ هم ډیر خواشینونکی او کمزوری دی. نو دښاغلي الهام دغه کتاب به په دې برخه کې یوه تشه ډکه کړای شي یوې خبرې ته باید پام وکړو چې ویندویي له مېنې او علاقې سره کلک تړاو لري که تاسو له دغه مسلک سره مینه ولرئ هر ډول مطلب به په ډیر ښه ډول ولولئ او اوریدونکی به هم له تاسو سره مرسته وکړي ښاغلي الهام هم دپښتو د راډیوګانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټلویزیونو د کمزوریو او نیمګړتیاوو په لیدلو سره او دخپلې خاصې مینې له کبله دغه کتاب ستاسو داستفادې لپاره چمتو کړی دی البته دغه کتاب یوازې د لارښود په توګه رول لوبولای شي ځکه چې د نطاق لپاره تر ټولو مهمه خبره نه ستړی کیدونکی کار او هلې ځلې او له کار سره مینه، شخصي تجربه او ایمان داري ده هیڅ کتاب او لیکنه نه شته چې په لوستلو سره یې مونږ یو ښه او اوچت ویاند یا نطاق شو ښایي د دغه کتاب په لوستلو سره تاسو ته دا فکر پیدا شي چې په ځینو برخو کې له یوه بې تجربې او نوي نطاق څخه ډیر څه غوښتل شوي دي او ځیني مطالب هم تکراري دي. که دغسې احساس لرئ بې انصافي به موکړې وي خو که هرڅومره دغه توقعات او هیلې زیاتې وي تاسو به خپل کار په بریالیتوب وکړای شئ.

د دغه کتاب هر څپرکی او فصل ښه ولولئ او عیناً پرې عمل وکړئ ځکه چې ډیر څه ترې زده کولای شئ لیکوال په یوې سرچنې بسنه نه ده کړې بلکه هڅه یې کړې له بیلابیلو لارو دهیواد په رسندویوکې ویندویان وهڅوي چې ښه نطاقي وکړي او خپلې ټولنې اوژبې ته د تاوانونو مخه ونیسي.

زه په خپله دغه کتاب پښتني رسندویو ته یوه زیاتونه بولم او له خدایه غواړم چې عبدا... الهام ته نور توان هم وروبخښي چې دغه ډول نور کتابونه هم دافغانانو رسندویي ټولنې ته وړاندې کړي

ستاسو او د دغه ځوان د بریالیتوب په هیله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب په اړه د تکړه ویاندې ډاکټرې فریدې هوډ سیفي څو ټکي یادونه

د لومړي ځل لپاره مې په پښتو ژبه د وینډویۍ په اړه کتاب ولوسته. تر ټولو دمخه راته دا ډیره جالبه وه چې دا کتاب یوه ځوان نطاق لیکلی چې لاس یې له قلم سره هم اشنا دی.
هغه ځوان دی او دومره انرژي لري چې په هره برخه کې چې فکر کوي لږڅه تر سره کولی شي د ډیرو په تمه خپل اخري توان په کار وړي ، زما په اند دا دهغه د بریالیتوب راز دی.
داسې ښکاري چې عبداله الهام د ځیرنو تر څنګ ، په خپل کتاب کې ډیرې خپلې تجربې هم انځور کړې. او په ځینو برخو کې یې د هغو کسانو مثالونه ورکړي چې دده په نظر ښه نطاقي کوي. یو ځای یې د ازادي راډیو د اوسني مشر اکبر ایازي یادونه کړې او دهغه په غږ یې لوستل شوي مطلب د ښه مثال په توګه یاد کړي.
کتاب په مینه لیکل شوی او فکر کوم د هغه چا لپاره چې غواړي په راډیو کې وینډوي وکړي کیدای شي د معلوماتو تر لاسه کولو او زده کړې لپاره ښه ماخذ وي. که څه هم چې اوس مهال د داسې یو کتاب چاپول ډیر ضروري او غوره کاردی خو زما په نظر په دې اړه نورې ځیړنې او کارته هم اړتیا شته.
په روا وسته کلونو کې په افغانستان کې د راډیویي او تلویزیوني خپرونو لمن ډیره پراخه شوې. ښاییښته ډیرو کسانو ته پکې دا امکان برابر شوی چې په سیمزو ، نړیوالو او یا شخصي تلویزیوني او راډیویي چینلونو کې د نطاقۍ تجربې تر سره کړي. خو د عبداله الهام د خبرې په تایید دي ته اړتیا شته چې د راډیو او تلویزیون ویندیان د وینډویي پر اصولو پوه شي.
دعبداله په کتاب کې د وینډویۍ د اصولو عام ټکي راخیستل شوي دي. زه ځان ددې وړ نه بولم چې په دې برخه کې نظر ورکړم. خو له خپلې تقریبا شل کلنې تجربې په رڼا کې د اویلي شم چې تر ټولو مهمه خبره دا ده چې ویاند خپله په هغه څه پوه شي چې اوریدونکې ته یې لولي. یوائې د متن ټکې ونه لولي. که چیرته څوک په خپله په یوې موضوع ښه پوه شي نو ښه یې وړاندې کولي شي. په مینه لوستل او په پوره تمرکز د متن لوستل هم هغه مسله ده چې داوریدونکي پاملرنه ځانته اړولی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالله الهام ته مبارکي وايم چې په خپل نه ستړيدونکي کار يې د ويندويي په برخه کې د
زده کړې او تجربي په برخه کې لومړنی او پوخ ګام په ډيره مينه اوچت کړی. په دې بآور لرم
چې دا به ځوان نسل ته د زده کړې ښه سرچينه وي.
عبدالله الهام ته د نورو برياليتوبونو په تمه..
په درناوي
ډاکتره فريده هوډ سيفي
پراګ ، ازادي راډيو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ برخه :

(ويندوی کيدل) يوه معنی لري او (ويندويي) بله معنی ، نن په هغه راډيو ګانو او تلويزيونونو کې چې پښتو خپروني لري ، زياتره داسې کسان شته چې وياند نه دی مګر ويندويي کوي ، که نه يې منئ نو د چين ، ډهلي او همدا راز ځينو نورو راډيوګانو او ټلويزيونونو ته غوږ ونيسئ او وګورئ.
تاسې کيدای شي چې د بخت ،ښه ملګري ، سياسی پوهې لوړو ذده کړو او ياهم د ښې او په زړه پورې ځيرې له لارې د وياند په توګه راديو تلويزيون ته لاره پيدا کړئ. خو د بخت ياد ملګري د مرستې په مټ تاسې کولای شی يو وياند واوسئ ؟ فکر نه کوم.
وياند يا ويندوی کيدل د وياندئ يا ويندويۍ د بې پايانه لارې لمړی ګام دی.
ځينې وخت پروډيوسران يامسولين کله چې څوک د وياند په توګه غوره کوي وايي چې:
اوس بدندی کرار کرار ښه کيږي.
کله چې بوټونه اخلئ هغه دکاندار به درته وايي چې داسمه ده چې دابوټونه مو اوس په پښو کې تنګ دي خو کرار کرار او دوخت په تيريدلو سره سميږي او پښې مو يې ځان ته جوړوي او آزاديږي.
خو هغه څوک چې په ميليونونو کسان ورته غوږ دي او ياپې پروګرام له تلويزيون څخه ګوري هغه بايد واقعاً وکولای شي کومه دنده چې وياند په غاړه لري ادا کاندي او بايد وياند وي نه دا چې ورو سته وياند کيږي.
څوک چې د خبرو په ځای چيغې وهي يا هيڅکله هم غاښونه سره نه بيلوي دهيڅ څه په مرسته نشي کولای په آسانۍ سره د(وياند) په واقعي معنی سره وياند جوړ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عجیبه ده هر شغل کتاب ، دورې او ازمویني لري خو ته به وایې چې د ویاند د روزلو لپاره دې ځیزونو ته اړتیا نه لیدل کیږي ، دا داوس مهال ډیر ویندویان چې ددې هنر دعوا کوي ددې خبرې دلیل دی.

که څه هم زموږ په راډیوګانو کې تر ډیره حده ویندویي عالي ده ، او ښه ویندویان لرو خو په خواشینئ سره به ووایو چې د ټلویزیون ویندویي مو صفر ولاړه ده.

له یوې خوا موږ په راډیو ټلویزیون کې خاصې او مسلکي دورې نه لرو ، که وي هم بې ګټې دي ځکه د یوې او نئ او یوې میاشتې په دورې کې هومره څه نه ذده کیږي ، له بلې خوا زموږ له حکومت څخه هم تو بې شوې ده ، ژبې ته پام نه کیږي او دژبو وده په ټپه ولاړه ده.

بل دا چې د راډیوګانو او ټلویزیونونو چارواکي هم څومره احساس نه لري ، او هرڅوک چې کولای شي متن ولوستلای شي نور نو راځي په ټلویژن کې ویاندي کوي ، چې همدې کارونو په تیره بیا په ټلویزیون کې زموږ له ادبیاتو او ملي ټرمینالوجئ سره هم ظلم وکړ او د ویندویئ راتلونکی یې هم تیاره کړی دی.

په نورو هیوادونو کې که پوهنځئ هم نشته خو په دې ځانګه کې تحصیلات شته دي ، هر راډیو ټلویزیون لږ تر لږه خپل روزنځای لري ، او خپل ویندویان روزي.

خو دا چې زموږ په راډیو ټلویزیون کې دا ستونزې هم شته نو ددې لپآره چې خپلې تجربې مو له نورو هغو ویندویانو سره چې واقعاً غواړي ویاند شي شریکې کړې وي نو پدې اړه یې ځینې سپارښتنو ته رابولو.

لومړئ له هرڅه مخکې د لومړنیو ټکواو پیل په توګه دا ځیزونه په یاد ولرئ.

١- عشق:

سر دفتر عالم معاني عشق است
سربیت قصیده جواني عشق است
ای آنکه نداری خبراز عالم عشق
این نکته بدان که زندګاني عشق است

لمړئ له خپلې ژبې سره مینه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که تاسې واقعاً دا احساس ولرئ چې ستاسې ژبه هم د نړۍ د نورو ژبو په څېر روانه فیصحه او پراخه ژبه وي ، که تاسې غواړئ چې ستاسې ژبه لکه د نورو ژبو غوندې مطرح ژبه وي ، که تاسې غواړئ چې ستاسې د ژبې آثار هم په هره ژبه کې ژباړل شوي وي او بالاخره غواړئ ستاسې ژبه هم د نورو ژبو په څېر بډایه ژبه وي نو له خپلې ژبې سره مینه ولرئ او همدا مینه به تاسې خپلې دغې موخې ته ورسوي.

باور وکړئ د هغه مقصد لپاره چې غواړئ یې ترټولو ښه وسیله ، انګیزه او پلمه عشق دی مینه ده.

مینه ستاسو شپه له سهاره سره پیيي بې له دې چې ستړیا حس کړی او بې لدې چې وپوهیږئ مینه مو په واټونو واټونو ځغلوي بې لدې چې لږ شانته هم ستړي شئ.

مینه هماغه څیز دی چې په زرګونو زرګونو کې یو کس غوره کوي او نوم یې په ویاړ تاریخ ته پاتې کیږي.

عشق د ښکلا زیږوونکی دی او عشق د ځان ځارونې منځ پانګه ده دهرې بریا لپاره مینه له عاشق سره مله او ملګرې ده .

عشق رحمان جوړوي ، عشق خوشحال او حمید جوړوي.

عشق انشتاین جوړوي اډسن جوړوي ، سولون ، ارسطو او اپلاتون جوړوي.

که له تاسې سره د خپلې ژبې مینه وي ، د خپلې ژبې په قدر پوه شئ د هغې د بډایونې لپاره هڅه کوئ او هیله لرئ ترڅو ستاسې ژبه د نړۍ ترټولو ژبو ښه فصیحه ، روانه ، ښکلې او بډایه ژبه وي نو بې شکه چې ستاسې دا مینه او ورسره هڅه به تاسې هغې موخې ته رسوي چې په نظر کې یې لرئ ، او باور وکړئ دا ډیره خوږه مینه ده او دې ته رسیدل واقعاً له موږ څخه یو څه جوړوي.

خو داسې هم نه چې موږ نو نورو ژبو ته شا کړو او په رټلو یې پیل وکړو ، نه یوازې د هغې ژبې چې غواړو ویاندي یې وکړو او غواړو ښه ویاندي یې وکړو د همدغې ژبې مینه او د نورو ژبو درناوئ او احترام هم په همدې مینې کې نغښتي دي.

له خپلې موخې او مسلک سره مینه:

تاسې د هرې ارزو لپاره عاشقانه هڅه وکړئ د هرڅه د لاسته راوړلو لپاره د هرهغه څیز چې غواړئ ترلاسه یې کړئ په مینې سره هڅه وکړئ. که غواړئ چې ویاند جوړ شئ نه دا چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

و ياندي وكړئ بايد ددې هنر عاشقان واوسئ ، لدې هنر سره مينه ولرئ هلته هرڅه آسانيږي هلته هره ستونزه هواريږي او ستاسې نيت به هم لدې ټولو سره مرسته وکړي.
سردار عالم او شفيع المذنبين فرمايي:
انما الاعمال بنيات و ...
او ياد سردار محمد داود خان خبره: تصميم د برياليتوب لمړی شرط دی.

۲- هوډ او کار:

د خوځښت لامل له خوځښت پرته يو بل څيز دی ، د خوځښت لپاره ترټولو ښه لامل مينه ده عشق دی. هغه څوک چې عاشق وي او له ځايه نه خوځي هغه ريښتينئ عاشق ندی دزړه له تله عاشق ندی.
داسې شاعر به هم وي چې لسګونه ناليکلي او ناويلي شعرونه لري ،ليکوال به وي چې لسګونه ناليکلې افسانې به لري... که تاسې هم تصور کوئ چې د وياندی د هنر او مسلک عاشقان ياست خو لدې نه دا ښه بولئ چې لاړشئ د موټرونو کاروبار ولرئ ځکه هلته ښې پيسې دي نو تاسې پخپلې غوښتنې يو بل څه ته لوړاوئ ورکړ ځکه خو هم تاسې عاشق نه ياست. که ياست نو ريښتيني نه ياست ځکه پيسې کولای شي ستاسې معشوق ته درسيدا په لاره کې خنډ شي. مقام هم همداسې کولای شي ستاسې د مينې په لاره کې ديوال جوړ شي.
نو که داسې وي نو ستاسې د هلته په مخه ښه وي زموږ دلته.
که پدې پوهيږئ نو پس پاک اوسئ زموږ په هيواد کې د وينـدويی مسلک څومره عايد نلري لکه نور هر هنر ، لکه ښه ليکوالي لکه ښه شاعري لکه هر بل څه دا تاسې ياست چې دا خاوره او داژبه دربانديې حق لري ستاسې مرستې ته اړتيا لري او ستاسې کار او ښه کار ته سترګې په لاره ده.
تاسې کيدای شي چې د بازار له کار سره په لږ بلد تيا او آشنايئسره دورځې سلګونه او زرګونه افغانئ تر لاسه کړئ خو که غواړئ د هنر په ښودلو سره دا کار وکړئ نو وبخښئ په بله راغلي ياست...

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې هنرمند هنرمند ساتي هغه له خپل هنر سره مينه ده. اوس په ټوله دنيا کې د چالاکئ وخت دی او پدې کار کې د بريا ليتوب لپاره عاشقانه اراده او کار په کار دی زياته هڅه او په يوه ساده ژوند باندې بسنه. که بيا مو ډير بخت ښه وو ورسره شهرت هم...
هوډ وکړئ او کار وکړئ...

۳ – تمرين ، تمرين ، تمرين:

ښه غږ په کار دی او خلک يې خوښوي خو هنر ندی همدا سې لکه د ښکلو سترګو درلودل ، خو ښه غږ د هنر دوړاندې کولو لپاره ښه وسيله ده. دښې وسيلې درلودل نعمت دی او له هغې ښه استفاده د يو ښه ځيز دلاسته راوړلو لپاره ښه وسيله ده.
اوس شايد اجازه ولرو چې ووايو يو ښه ويانډ هنرمند دی. ځکه له ښې وسيلې يې ښه استفاده کړې يا لږ ترلږه د خپل کار يو پياوړی استاد دی.
په هر حال دا چې وکولای شو هره ښه وسيله ښه وکاروو نو بې له شکه تمرين ته اړتيا ده.
کمه به پيښه شوې وي چې موږ ښه وسيله ولرو او هغه بې کاره پريږدو په داسې حال کې چې نور يې دلرلو تمه او ارمان کوي.
دښو ويندويانو غږونه واورئ خو فکر مو وي چې د هغه مقلد او پيښې کوونکي نه شئ کولای شئ د هغوی غږونه ثبت کړی او وروسته يې دويل شوي ځيز متن وليکئ تاسې به هله پوه شئ چې څرنګه يو ښه ويانډ له يو بد متن څخه ښه ځيز ستاسې په مخ کې ږدي او بالعکس هم همداسې.
په هر وخت او فرصت کې خپل غږ ثبت کړئ او وايې ورئ او خپل عيبونه کم کړئ خو هيڅکله له ياده مه باسئ چې تمرين تمرين تمرين.

۴ – مطالعه ، مطالعه ، مطالعه:

تاسې دکار په پيل کې ددې لپاره چې ښه غږ ولرئ او بريالی ويانډ وا اوسئ چې څومره کولای شئ دومره زياته مطالعه ولرئ.
ددې لپاره چې راديو او تلويزيون ته لاره پيدا کړئ ، هرڅومره چې کولای شی هڅه وکړئ.
دا په اوريدونکو پورې اړه نلري. خو .. که په رينښتيا سره غواړئ چې دخوښې وړ ويانډ شئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه څه د قبلولو په ترڅ کې چې پورته وویل شول او هغه څه چې په راتلونکي کې به وویل شي ، له مطالعې باید بې خبره نه وئ.
مطالعه ، هرڅومره چې کولای شئ او په هرځای کې چې لاسرسئ ورته ولرئ. داسې مه وايئ چې وخت نلرم وخت مې کم دی بوخت یم. نیم ساعت به وروسته د سینما یا بل چکرځای ټکټ واخلئ یا به هم نیم ساعت وروسته فوټبال او ساتیرئ ته ووځئ او نور تفرحي کارونه هم داسې دا نیم ساعت په مطالعه ولګوئ.
کله چې د سینما یا حمام په صف کې ولاړ یاست کله چې په ملي بس یا بل ښاري موټر کې روان یاست ، کله چې له یو ځایه بل ځای ته سفر کوئ په موټر په الوتکه په هیڅ ځای کې خپل وخت هسې مه ضایع کوئ ، مطالعه وکړئ.
که کوم ځانګړئ پروګرام چلوئ یا د کوم ځانګړي پروګرام ویندوی یاست ، ترټولو ښه خبره ده چې په هماغه څانګه کې مطالعه وکړئ خو هیڅکله هم له ادبیاتو مه بې خبره کیږئ. که تاسې د هرډول پروګرام چلونکی یاست خو بیا موهم بنسټ ادبیات دی. ځان د شعر او نورو ویو کو له سمې ښې سره آشنا کړئ.
بیلابیل متنونه ولولئ بیلابیلې لیکنې او کتابونه ولولئ دا کار په تاسې د ځانګړي اغیز سربیره له تاسې یو باتجربه ، او حاضرځواب کس جوړوي. مودب ، متواضع او د نظر خاوند کیږئ او ذده کوئ چې څنګه ولیکئ.
کله چې تاسې د یو پروګرام په اړه را پور وړاندې کوئ یا هم په سټډیو ، بهر په اداره کې کوم مجلس یا ناسته اداره کوی هلته به تاسې کم له کاغذ او لیکلو څخه استفاده کوئ. ستاسې د ذهن بډایي او حاضر ځوابي به ستاسې په کار کې د بیلګه کولو لامل شي. له پښتو ژبې او د هغې له قواعدو سره به ستاسې بلدتیا ستاسې په کار کې ډېره ګټوره وي. که تاسې یو قید د صفت په ښه ولولئ یا داسې نورې تیروتنې ستاسې لیدونکی او اوریدونکی به خپل رادیو یا تلویزیون بند کړي.

هغه چابک ځواب ورکړ.
هغه چابک ، ځواب ورکړ.
دلته وګورئ په لومړئ غونډله کې لولئ چې هغه چابک ځواب ورکړ یعنې هماغه کس ژر ځواب ورکړ ، خو پدې بله غونډله کې بیا هغه چابک کس ځواب ورکړی ځواب یې شاید کرار ورکړی وي خو دا کس چابک دی ، یو صفت دی...

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې هم په ډيرې مطالعې سره کولای شی د اسې ډيرې غونډلې پيدا کړئ او سمې بڼې يې ولولئ که څه هم زموږ په پښتو کې انشاالله چې ډير د اسې څيزونه نشته په نورو ژبو کې شايد د اسې ستونزې ډيرې وي خو بيا هم تاسې کوښښ وکړئ مطالعه به درسره لامرسته وکړي.
داهيڅکله هم له ياده مه باسئ چې ستاسې اوريدونکی يااليدونکی ستاسې پروګرام ته ديوځل ليدلو وخت لري ، هغه کتاب نه لولي چې که کوم ځای يې سم ونه لوست نو شاته به لاړشي هغه به له سره واوري يابه پرې فکر وکړي. اوبله دامهمه مسله هم مه هيروئ چې هرڅه چې له راديو او تلويزيونه خپريږي هغه معياري ژبه بلل کيږي او هرويوکی چې کاريږي هغه دچاخبره نور نو ژبو ته هم لويږي. نو په همدې دليل ناسمه لوستنه بالکل ممنوع ده .
له نورو بهرنيوژبو سره هم ستاسې بلدتيا په تيره بيا له عربي او فارسي ژبو سره ځکه چې زموږ له پښتو سره يې يو څه اړيکې شته هغه به هم ستاسې له ببلګه والي سره مرسته وکړي.
او بالاخره په ياد ولرئ چې:
راتلونکی په هغه چاپورې اړه لري چې هيله يې لري او په هغه ټينګ ولاړ وي.

۵-زغم او استقامت

ښايي په لومړيو کې تاسې وویاست چې ويندويي آسانه ده خو کله چې دغه پړاو ته ننوزئ او په تمرين پيل وکړئ وروسته ښايي وویاست چې نه ويندويي آسانه هم نه ده .
خو دا په ياد ولرئ چې ښه ويناند هغه دی چې ډير وخت يې ويندويي کړې وي ، تاسې هم ډير زغم ولرئ ښآيي څو کاله وروسته تاسې ډير ښه ويناند شئ ، په لومړي کال کې ښآيي له ستونزو سره لاس او ګريوان وئ ، خو دوه کاله وروسته ښآيي مسلط ويناند واوسئ او څو کاله وروسته ښايي د هيواد په سويه مطرح او مشهور ويناند جوړ شئ.
مخکې هم وويل شول ، زموږ په هيواد کې ويندويي لکه بل هر هنر عايد نه لري ، نو تاسې که مينه لرئ نو زغم هم ولرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه برخه:

لومړني ګامونه

ویاند هغه څوک دی چې دلیکوال لخوا لیکل شوي ، د ایډیټر لخوا ایډیټ شوي او د کافي ایډیټر لخوا کتل شوي او د پروډیوسر له نظره تیرشوي او بالاخره د ټولو زیارونو وروستی مسول دی چې هغه زحمتونه چې ایستل شوي دي هغه داوریدونکي په مخ کې کیږدي کیدای شي په لږ بې پروایئ سره ددغه ټولو کارکوونکو زیارونه په اوبو لاهو کړي .
ویاند باید هغه ټولګه چې ورته سپارل شوې ده او ټاکل شوې ده تر اوریدونکي یالیدونکي پورې یې وروسوي ، باید په هغه توګه چې لازمه ده ورسوي.
اوریدونکی یا لیدونکی همدا ویاند پیژني ، هغه له دې نه دی خبر چې داخبر چا لیکلی او چا ایډیټ کړی او ددې ټولو تر څنګ هیله لري چې ویاند وروسره صمیمي هم وي.
وایي چې یوهٔ لیکوال به د خپلې هرې لیکنې په پیل کې د موسکا کلمه هم لیکله او د راډیو یوهٔ بل لیکوال به تل له ځان سره خپل ملګری ستوډیو ته بوته او ورته یې ویلي و چې کله د هغه له خیرې موسکا لیرې شي نو ورو به یې د هغه غوږونه راکاږل چې بیرته موسکی شي.[1]
زموږ دغږ کیفیت او زموږ دبیانولو څرنګوالی دژبې په پیژندګلوئ او په لیکلي متن زموږ دتسلط ښودنه کوي او لدې هم مهم زموږ دشخصیت ښودنه کوي.
موږ په هغه غږ چې چیغې ته ورته دی او په ژوول شوو اوناسمو ویوکو سره څرنګه کولای شو نور د خپل مطلب درک کولو ته وهڅوو .
دخبرو په وخت زموږ دخیرې ناسموالی او دسر او لاسونو خوځول هم زموږ شخصیت داغي کوي اوهم مو خبرې بې اغیزې کوي.

[1] ډاکټر عیسی ستانکزی ، راډیویي پروګرامونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ د یو پښتون په توګه کله چې یو خپل هیوادوال ته خبري کوو ، باید زموږ بیان پاک ، فصیح ، اغیزمن او په یاد پاتیدونی وي بې شکه چې زموږ بیان به زموږ په شاوخوا خلکو او د شاوخوا ژبو په خلکو هم اغیز کوي.
زموږ ژبه زموږ د نیکونو مهم یادګار دی او زموږ د یووالي ترټولو ښه سمبول دی او زموږ دنده هم داده چې د هغې په ساتنه ، پالنه ، روزنه او بډایونه کې هم ترخپله وسه وسه هڅه وکړو.
زموږ په هیواد کې اوس په رادیوګانو او تلویزیونونو کې په تیره بیا په دې مصنوعي رادیوګانو منظور مې د اف ایم یا طلوع مولوع دی پدې کې ویندویان په یوه غونډله ټینګار کوي پداسې حال کې چې ټینګار هلته نشته ، یاهم د غونډلې په منځ یا ناسم ځای کې مکث کوي د همدې لپاره راتلونکې بحثونه ګوښې شوي دي .

۱– په کلام باندې تسلط :

ویاند کله چې خبر لولي داسې یې باید ولولي چې اوریدونکی احساس وکړي دا خبر هغه په خپله برابر کړی دی او په هغه سیمه کې چې په اړه یې خبر لولي په خپله حاضر وو ، یاهم که سیاسي یا اقتصادي تبصره لولي اوریدونکی یا لیدونکی داسې احساس وکړي چې یو سیاسي یا اقتصادي کارپوه ورته خبرې کوي.
څه وار خو ددې شو چې تاسې پکې بند بند شئ او یاهم په ځینو ویوکو چې خپله یې هم په معنی نه پوهیږئ هسې تیز تیر شئ.
ځینې وخت به تاسې هم لیدلي وي ، زموږ په تلویزیونونو اوراډیوګانو کې ځینې ویندویان خبر لولي ، خو خپله نه پوهیږي څه لولم فکر یې بل ځای دی ، که تاسې ورشئ لږ وروسته ترې پوښتنه وکړئ چې د هغې فلانئ جملې مطلب څه وو درته وبه وایي چې زه ولا که پرې پوهیږم خو همداسې یې راته لیکلي وو .
کله چې سړی خپله په یو مطلب پوه نسي ، خپله و نه پوهیږي چې څه لولم او معنی یې څه ده نو بل به څرنګه و پوهوي ؟
د (په کلام باندې تسلط) څخه هم مطلب دادی چې هغه څه باید ولرئ چې د متن ددقیقې معنی او مفهوم په لیږدونه کې اړتول صفات او مهارتونه ولري. په کلام د تسلط د پیدا کولو لپاره باید لومړی د شاعر یا لیکوال د جملو په معنی او مفهوم په بشپړه توګه پوه شئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ددې پوهیدلو لپآره باید ترخپلې وسې او اندازې پورې مطالعه او تمرین ولرئ او وروسته د همدې صفاتو او مهارتونو د ترلاسه کولو لپاره وهڅیږئاو هڅه وکړئ چې هرڅومره زیات کیدی شي اوریدونکی د لیکوال په منظور پوه کړئ.
تاسې دلیکوال ژبه یاست هغه څه چې لیکل شوي تاسې یې تر اوریدونکو پورې رسوئ لومړی باید تاسې پوهیږئ چې داڅه لیکلي ؟او معنی یې څه ده؟وروسته تاسې هغه لیکنه او هغه متن په ښه توګه تر اوریدونکي پورې ورسولای شئ ، یاپه بله وینا تاسې باید اوریدونکی هرڅومره مو چې وس وي د لیکونکي مخې ته نږدې کینوئ.
تاسې تر اوریدونکي پورې دلیکوال یاشاعر د ذهني مفاهیمو لیږدوونکي یاست ، که غواړئ چې ترټولو په ښه توګه د لیکوال مفاهیم او ذهني منځ پانګې تر اوریدونکي پورې ورسوئ نو دلاندې نکتې په غور سره ولولئ :

الف: د ویوکو په سمه توګه لوستل:

ډیر کله په راډیو او ټلویزیون کې داسې پیښه شوې ده چې ویاند د یومتن په لوستلو کې ځینې ویوکې غلط لولي.
کومې کلمې چې اوس موږ ترې په ویلو او لیکلو کې کار اخلو ، نه زموږ په ځای پورې اړوندې دي نه هم زموږ په وخت پورې. دازموږ د پخوانیو یادګار دی چې زموږ په وخت او ځای کې دامانت په توګه پاتې دي او زموږ دنده هم ددې امانت په سمه توګه ساتل او ترخپلو راتلونکو نسلونو پورې یې دسمې او کره بڼې د وررسولو مسول یو .
موږ پوهیږو چې د پښتو ژبې په زرګونو کلونو هسکې ټیټې لیدلې دي او ځان یې ترموږ پورې رارسولی دی. هغه څه چې اوس لرو او دژبې په توګه یې کاروو او هغه څه چې نن یې زموږ ماشومان اوري ترڅو یې دهغوی ژبې وروستیو نسلونو او دهغوی بچیانو ته وواییي همدا پښتو ژبه ده چې زما په نظر اوس له عجیبو ورځو سره مخ ده.
هغه څه چې د پروګرام په توګه له رادیو یاتلویزیون څخه خپریږي او هغه څه چې په لیکلې بڼه په ورځپاڼو او کتابونو کې خپریږي دیوګل اندام تصویر دی چې له نګار څخه اخیستل شوې هینداره کې ښکاریږي.
هغه ژبه چې یو وخت لکه د کروړ غوندې کروړلې او د خوشحال خان دتورې غوندې تیزه وه اوس لکه په یوه عمومي لاره کې یوه زړه قهوه خانه هسې کاریږي ته به وایې چې موږ له لویه سره رحمان ، حمید ، او خوشحال خان نه درلودل..

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثلاً ماډیر لیدلي دي ، ګرشک چې دهلمند یوه ولسوالي ده د ګاپ په زیر او د ش په زور سره لولي. زه دا مثالونه نشم راوړلای ځکه اوس مې یاد ندي خو تاسې دا طلوع ملوع او نه پوهیږم دا فلانی اف ام او فلانی اف ام او یاهم نړیوالې راډیوګانې ! لکه چین ، هند او ځینې نورې وا وریځ هلته به ژړا درشي.

یوه ښځینه ویانده پیژنم نه پوهیږم چې په طلوع کې ده که په اریانا تلویزیون کې پښتو کله کله څه وایي باور وکړئ چې یوه ورځ مې یې خبرې اوریدې ژړا راغله داسې یې دا پښتو سره ترپښو لاندې کوله تا به ویل چې بس ترېشل دی غنم دي پرې ورتوېږي او سره ټکوي یې.

یوبل ویاند هم په طلوع کې خبرونه وړاندې کوي ښه شاعر او پوه هم ځانته وایي تاسې یې ویندویي وګورئ او سم ورته ځیر شئ بیا فکر وکړئ چې له لویه سره یې په دې ټولو خبرونو کې په څو پوه شوئ.؟؟...

زیاتره ویوکي چې اوس موږ لرو ، له وینو او اورونو په ډکو پیړیو کې تر موږه رارسیدلې او روغ رمټ ... زموږ نیکونه مړه دي او اوس خاورې شوي دي خو ویوکي یې لا تازه ، رغند ګویا او په خپل حال پاتې دي. او نن همدا په خپل حال پاتې ویوکي له رادیو او تلویزیون څخه ساکن او بې غږه اورو داولې ؟؟

که چېرې په یوه میلمستیا کې کوم څه غلط تلفظ کړو ښآیي څومره اهمیت ونلري خو د رادیو او تلویزیون له میکروفونه څرنګه ؟ هغه وخت چې زموږ غږ میلیونونه کسان اوري هلته موږ حق نلرو ویوکي په غلطه توګه ولولو .که یو لیکوال متن غلط ولیکي او تاسې هم د یو لوستونکي یا دیو پروګرام د چلوونکي په توګه یو څه غلطئ نورې هم پرې زیاتې کړئ فکر کوم چې هلته به نوشي له روژې دده میاشتو وروسته اچار...

کله چې یو ویوکی څوځله غلط ولوستل شو ، یا له مجبورئ په یوه جمله کې وکاریده د خلکو په تیره بیا د ځوانانو په ذهن کې پاتې کیږي ، او له هغه بل نسل ته او که په همدې توګه وړاندې لاړ شي چې همدا اوس روان دی لیري نده چې دا ښېټ ، کروړ ، رحمان خوشحال او ... ژبه به کوم ځیز شي یا به د یاجوج ماجوج له ژبې پرته بله څه نشي.

ای کاش ای کاش چې لیکوالو هم ډیره پاملرنه کولای !

د آریانا ټلویزیون خبرونه که وګورئ ، نو دې پایلې ته به ورسیږئ چې خواران یا له قحط رجال سره مخ دي یا هم له دري ژباړه کوي او یا هم نشي کولای ولیکي.

مثلاً په یو خبر شل ځله راځي ، په پایله کې داسې وشول ، یاهم نورې تیروتنې دي چې ځانته داحق نه ورکوم پرې خبرې وکړم ، ځکه زه غواړم یو اځې د ویندویي په اړه خبرې وکړم خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې ټکي ته هم بايد ترډيره پام او دقت وشي چې ليکوالان هم بايد ترخپلې وسې پورې هڅه وکړي چې سم څه داوريدونکي لپاره د ويناند په لاس ورکړي.

ب :
د ويوکو ياکلمو د معنا اومفهوم او همداراز دهغوی ترمنځ داړيکې په سمه توګه پيدا کول
.

تاسې يو ښه ويناند ته غوږ ونيسئ هغه چې کوم څه لولي تاسې يې وليکئ او بيا يې وروسته په خپله له ځانه سره په خپله لهجه ولولئ ، هله به پوه شئ چې څرنګه ښه ويانـد د کلمـو او جملو حق ادا کوي.
هغه څه ويوکي او جملې چې تاسې ته دکاغذ په مخ درکړل شوې دي ، که يې پـه ځيرتيـا سـره ولولئ ښايي په لومړي ځل يې سمې اړيکې ونه مومئ.
او ځينې وخت خو يې که دوه درې ځله يومتن ولولئ ښآيي وروسته ويوهيږئ چې کـه مـو پـه لومړي ځل لوستلای نو څومره به يې معنی په بله روانيدله.

ج :
دشعر له وزن ، قافيې او ادبي صنايعو سره بشپړه بلدتيا او آشنايي.
زياتره وخت د نازکو ټکو دمعنا او مفهوم پيدا کول د کلمو په سمو ييلو پورې اړه لري او په شعر کې د ويوکو د اړيکو پيدا کول د بيلابيلو وزنونو پيژندګلوي له نثر څخه په شعر کې زياته برېښي.
د ويوکو سم ادا کول او لوستل يوه موضوع ده او دهغوی ترمنځ د اړيکو پيدا کول بلـه موضوع او تر زياتې اندازې پورې د پښتو ژبې لـه ګرامر سره ستاسې تر اشنايئ پـورې اړونديږي.
کيدی شي تاسې يو ويوکی په يواځې توګه سم او فصيح ادا کړئ ، خو بايـد ځيـر شئ چې دهغه په سمه نښلولو او ارتباط کې هم بريالي وئ. کله چې تاسې شعر لولئ نو دا موضوع د بيلابيلو وزنونو او صنايعو له شتون سره زياتـه مطرح کيـږي ، چې داپخپلـه ددې دليـل دی کوم متن چې تاسې لولئ څه نثر وي څه نظم تاسې يې بايد په معنی او مفهوم په بشپړه توګه ويوهيږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو که تاسې یو ویوکی غلط ولولئ د هغه تاوان له هغه څه ډیر زیات دی چې تاسې د ویوکو ترمنځ سم تړاو جوړ نشئ کړای که څه هم چې تاسې په غلط تړاو سره د جملې معنی معکوسه کړئ.

خو پداسې حالت کې څو کارونه کیږي: د یو ویاند په توګه ستاسې ابرو له خطر سره مخ کیږي او ستاسې په بې سوادئ او ناپوهئ دلالت کوي له بلې خوا اوریدونکی په هغه مطلب چې اوري یې او همدارراز ستاسې په رادیو یا تلویزیون خپل اعتماد له لاسه ورکوي مالږ وړاندې وویل زه اوس کله چې خبرونه اورم له بده مرغه له بده مرغه هلته تلویزیون هم راته چالان وي خو بیاهم زه د مهمو خبرونو لپاره بي بي سي یا آزادي یانورې رادیو ګانې اورم داولې دا ددې له خاطره چې په طلوع ملوع مو اوس اعتماد له لاسه ورکړی .

په هرحال که متن فصیح او روښانه وي که څه تاسې د ویوکو ترمنځ په هغه توګه چې لازمه ده ارتباط برقرار نشئ کړای بیاهم ستاسې اوربدونکی شاید د مطلب په معنی او مفهوم پوه شي خو که په یوه متن کې تاسې درې ځله یو ویوکی ناسم ولولئ ستاسې دا ناسم لوستنې به د اوریدونکي په ذهن تل پاتې اغیز وکړي ، مګرهلته چې ټول اوریدونکي پوه او ادبیات یې دومره قوي وي خو زه ډاډه یم چې هغوی بیا ستاسې رادیو او تلویزیون څومره نه ګوري او اوري او هرچیرته خپل فارغ وخت په کتاب لوستنه تیروي.

خووېندویي په تیره بیا زموږ او تاسې په هیواد کې له شعر ویلو څخه ډیره جدا نده. یعنې تاسې دیوویاند په توګه نشئ ویلای چې له شعر سره آشنایي او شعر ویل زما کار ندی.

که تاسې غواړئ شعر ښه ولولئ د تورو او تړنګونو په معنا او مفهوم په ښه توګه پوهیدواود ویوکو په سم درک سربیره باید د ادبي صنایعو سره هم مخ شئ او حتماً ځیر اوسئ چې په زیاترو ځایونو کې په شعري اړتیا سره ویوکي خپله اصلي بڼه له لاسه ورکوي او ځینې بدلونونه مومي.

فکر مووي چې د هرڅه په لوستلو کې ډیر دقیق واوسئ شونې ده ستاسې په ډیره وړه تیروتنه نیوکه وشي او مسخره مو کړي. هڅه وکړی په فارغو وختونو کې بیلابیل شعرونه ولولئ د هغې ادبي صنایع ، باریکئ کره او سمې بڼې او همداسې نورې هڅې وکړئ ترڅود هر شاعر یا هر شعر په سمه توګه ولوستلای شئ.

دلته د پښتو ژبې شعرونه او نورې لیکنې ندي راوړل شوې چې مثال ورکړ شوی وای او تاسې هم متوجه شوي وی خو تاسې خپله باید ډیره مطالعه وکړی ، دډیرو ویوکو او ډیرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيتونو سمې او کره بڼې وموموئ همدا رنگه تل هڅه وکړئ چې هرڅومره کيږي د پښتو ژبې ګرامر ولولئ او ذده کړئ ترڅو د جملو په اوډون ښه پوه شئ.

د :

په ويو کو بشپړ تسلط او لاس بری :

تاسې که د پرښتو د وزرونو په څير نرم غږ ولرئ که د سپرلنيو مرغانو په نسبت څو ځله زيات ښه او ښکلی غږ ولرئ خو چې له ويو کو سره ښه آشنايي ونه لرئ او په هغو بشپړ لاسبرئ ونه لرئ هغه موټروان ته به ورته ياست چې د موټروانئ په مخصوصو جامو کې د موټر ځغلونې په نړيوالو سياليو کې ګډون کوی خو په حقيقت کې د هغه موټر په يوه پرزه او کارونه هم نه پوهيږي . تاسې کولای شئ په مطالعه او تمرين ، مطالعه او تمرين او په مطالعه او تمرين کولای شئ هرويوکی او ترنګ په جمله کې لکه ژابلې هسې په آسانۍ او مزې سره وژوياست. پرته لدې چې هغه مو له ستوني تيرې شي يامو هم له خولې بهر ووځي او ياهم په خبرو کولو کې کومه ستونزه پيدا کړئ...

کله چې تاسې د مطالعې او تمرين په مرسته چې ډير ټينګار پرې وشو په متن لاسبرې شولاست تاسې به د متن له لوستلو څخه که څه هم دوه ساعته پرله پسې متن ولولئ ستړې نشئ بلکې د پوهې او ځواک د هغه احساس له مخې چې تاسې يې لرئ ستاسې بدن به د خوند او لذت څخه ډکيږي ، په تيره بيا چې د پروډيو سر نور هڅوونکې لاملونه هم ورسره شي نو له تاسې به په ټولنه کې يو پياوړی او باسواده ويناند جوړکړي.

اوس که غواړئ چې په ويوکو له خپله لاسبرې او تسلطه خبر شئ نو خپل د ثبت ټايپ مو راواخلئ هغه څه چې زه درته ليکم تاسې يې ولولئ او ثبت يې کړئ ډير ښه نو چمتو ياست:

- : داوونۍ اوه ورځې دادي: شنبه ، يکشنبه ، دوشنبه ، سه شنبه ، چهارشنبه ، پنج شنبه او د جمعې مبارکه ورځ.

اوس پام وکړئ چې د شنبه ، يکشنبه ، دوشنبه ، سه شنبه ، چهارشنبه ، پنج شنبه په ويوکو کې د ن توری درنه ميم نه دی لوستل شوی ؟...

تاسې هڅه وکړئ همدا رنګه ستونزې راټولې کړئ او په تمرين او څيړنې سره يې کره او سمې بڼې پيدا بيا يې سره يوځای کړی او څوځله يې ثبت او واورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هرحال دا ستاسو ژبه ده چې ویوکي سره بیلوي ، او ویوکي باید ستاسې ژبې ته دوکه ورنکړي.

ر :
مناسبه لهجه او دویلو طرز:
ستاسې لهجه او دویلو طرز باید د ویوکي له معنی او مفهوم سره په متناسبه توګه تغیر وخوري. یا په بل عبارت ددې ترڅنګه چې ستاسې غږ هیڅ ځانګړی او ټاکل شوی حالت نلري باید وکولای شئ هره لهجه او حالت چې مناسب وي ورکړئ ، دلته نو کابو یو هنر مند جوړیږئ. لاندې مثال ته ځیرشئ:
تاسې له خپلې میرمنې څخه پوښتنه کوئ: هلک ته دا درمل ورکړم ؟
میرمن مو په اوږدو چیغه کوي: ن............نه !
یعنې دهغې دادویلو طرز ددې ښودنه کوي چې هیڅکله هم باید دا درمل ورنکړې.
اوکه ستاسې میرمن په لنډه او معمولي توګه ووایي: نه.
یعنې داددې ښودنه کوي چې نه اوس یې مه ورکوه یعنې وخت یې ندی.
اوس فرض کړئ له خپلې میرمنې سره مو خپل ماشوم ته د درمل په ورکولو کې د نظر اختلاف دی تاسې هم له هغې پوښتنه کوئ: دادرمل ماشوم ته ورکړم ؟ او هغه په پریکنده توګه وایي: نه !
یعنې په حقیقت کې وایي چې: نع
اوس دهغې دا لهجه تاسې ته څه معنی لري ښایي مفهوم یې داوي چې که د ماشوم ته دا دارو ورکړل نو زه به درسره جوړیږم.
بیاهم فرض کوو چې ښووختونه مو خپل ماشوم ته درمل ورکړي دي خو اغیزیې ندی کړی داځل بیا هماغه پوښتنه کوئ ستاسې میرمن داځل په سړه لهجه وایي: نه.
یعنې: پریږده یې نور دا درمل بې اغیزې دي.
وینئ چې یولنډ ددوه تورو لرونکی ویوکی څو ډوله معنی ګانې رامنځ ته کولای شي ، په یاد ولرئ هغه متن چې د پروګرام په توګه په واک کې لرئ شاید د ماشومانو لپاره کیسه وي شاید یوه ټوټه عرفاني شعر وي شاید طنز ، خبر او یاهم د بزګرئ په اړه درس وي. د یادو شوو توکو هریو ځانګړې لهجه او د ویلو طرز غواړي. تاسې کولای شئ په کومه لهجه چې د رحمان بابا شعر لولئ د کلیوالي روغتیا په اړه خبرې وکړئ ؟ کولای شئ په هغه مهربانئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د ماشومانو لپاره کیسه لولئ سیاسي یا اقتصادي تبصره ولولئ ؟ یا هم خبر ولولئ. خو نه نشئ کولای.
زما په نظر دا ښه خبره ده کله چې تاسې یو غم انګیز مطلب یا شعر لولئ په ځان کې لږ کینه راپیدا کړئ او کله چې طنز یا خندوونکی مطلب لولئ په خپله مو هم په شونډو موسکا خپره وي.
په یاد ولرئ وړاندې هم ټینګار وشو چې کله مو د لوستلو لپاره متن چمتو کړ او په ټولو شرایط سربیره مو متن درک هم کړ نو دا هم بده نده ترڅو چې مطلب ثبت کوئ شعر یو ځل ثبت کړئ وایې ورئ حتی څو ځله یې ثبت کړئ او هر ځل یې په دقت سره واورئ په لسم ځل به پوه شئ چې له نهم ځله موډیر ښه لوستلی دی خو یو به نو هغه وي چې ډیر به ستړي یاست.
س :
په مهمو ویوکو او کلمو ټینګار:

هر متن او مطلب د ځانګړي مفهوم او موخې لپاره لیکل کیږي چې نو موړې موخه او موضوع باید اوریدونکی ستاسې له خولې واوري. هغه باید په هغه څه چې ته او لیکونکی یې غواړئ د پوهولو لپاره وړاندې کړئ و پوهیږي.
په همدې خاطر لازمه ده چې په هغه ویوکو او کلمو چې د همدې موضوع او موخې د رسولو لپاره کاریږي هغه که خپله موضوع وي یا داسې څه چې د موضوع له رسولو سره مرسته کوي ستاسې په ټینګار او ادا سره تر اوریدونکو رسیږي لاندې مثال ته ځیر شئ:

بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.
اوس پورته غونډله څلور ځله ولولئ او هر ځل په یوه کلمه یا ویوکي ټینګار وکړئ او وګورئ چې څرنګه مفهوم تغیر مومي:

<u>بریالي</u> له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې

یعني دا چې له احمد سره بل چا په کوڅه کې لوبې نه کولې بریالي ورسره لوبې کولې.

بریالي له <u>احمد</u> سره په کوڅه کې لوبې کولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعني بريالي په کوځه کې له بل چا سره لوبې نه کولې د هغه لوبې له احمد سره وې.

بريالي له احمد سره په کوځه کې لوبې کولې.

يعني بريالي له احمد سره په کوځه کې لوبې کولې بل ځای نه.

بريالي له احمد سره په کوځه کې لوبې کولې.

يعني بريالي له احمد سره په کوځه کې لوبې کولې هغوی بل څه نه کول يوازې لوبې يې کولې.
ځير شوئ چې ستاسې لفظي ټينګار په اوريدونکي څومره له اغيز ښندلای سي ؟
لاندې غونډله څوځله ولولئ او هرځل په يوه کلمه ټينګار وکړئ:

بالاخره به د جنګ له لمبو څخه يوازې افغانستان سرلوړی راوځي.
وبه ګورئ چې د هر ويوکي په پرتله به زيات يوازې د افغانستان په کلمه ټينګار ستاسې له پاره خوندور وي...

۲ـ لهجه:
موږ که د هرې سيمې يو ، که هره لهجه ولرو خو کله چې په راډيو کې خبرې کوو او ميليونونه کسان مو غږ اوري او هغه هم د بيلابيلو لهجو او سيمو وګړي ، نو موږ اړ يو چې په داسې لهجه خبرې وکړو چې ټولو ته د منلو وړ وي.
يو وياند چې په هره ژبه ويندويي کوي ، بايد په هغه په بشپړه توګه واکمن وي ، نه داسې لکه زموږ په هيواد کې بس که پښتون دی که فارسي ژبی خو چې هغه متن ولوستلای شي نور يې فکر ندی چې مطلب اوردو دی که پښتو خو بس وياند يې نور معلوم شوی دی. کله چې يو وياند په سيمه کې په دوو ژبو او لهجه خبرې کوي خو د بلې سيمې لهجه ولري نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو اځې اوريدونکو ته يې د بيان درک ګرانيږي بلکې په هغه لهجه پورې به يې زيات اوريدونکي وهم خاندي.
ددې ترڅنګ به دې کمږي لوبغاړو لپآره يو مضمون هم په لاس ورکړي ، که باور نه کوی د هندوستان پښتو راديو ، دمسکو ، دچين او ځينو نورو راډيوګانو ته غوږ ونيسئ خندا به موراشي. په ياد مووي چې ښايي همدا لهجې دهغې سيمې په لهجو چې هلته هغه راديو زياته اوريدل کيږي اغيز وکړي. او داوريدونکو عادت شي.
زه يوه يادونه غواړم دلته وکړم او هغه داچې بايد ويندوی د پښتو هرتکی او هرتوری سم ادا کړی. اوس په ځينو راډيوګانو او ټلويزيونونو کې حتی په بي بي سي کې هم دا ناروغي لګيدلې ده چې فارسي ژبی راځي پښتو خبرونه لولي ، ښه فکر وکړئ چې فارسي ژبئ کولای سي د ټ ، ډال ، ړ ، ڼ ، ښ ، ږ ، څ او ځ يا نور توري هسې ولولي لکه چې يو پښتون يې لولي ؟ فکر نه کوم... او داچاره د هغې راډيو محبوبيت کموي ځکه چې ويانند دومره مهم رول لري چې حتی خلک هغه راډيو يا ټلويزيون په ويندويانو پيژني .
همدا رنګه که په ټوله پښتونخوا کې يو پروګرام خپريږي. تاسې يې فرض کړی چې دکروندې په اړه دی او ددې پروګرام چلوونکی په سوچه خوستئ ژبه خبرې وکړي يادځندراڼو ياد تنيو يا نورو ياهم دبل ولايت يابلې لهجې نو په ننګرهار کې يو بزرګر به يې واوري خو فکر کوم چې حتماً به يو څه ووايي چې داګوره کومه پښتو غږوي زه خو پرې نه پوهيږم همداسې که دهمدغه بزګر په لهجه په تنيو کې خپرونې وکړې...

۳ –له اضافي غږونو او جملو پرته خبرې:

زموږ عادت دی کله چې خبرې کوو او په يو سم ويوکي کې فکر کوو نو د (آ) (اِ) (اوم) او... په ځير غږونه باسو. زياتره هم دغوندلې په پيل يا منځ کې د (نو) يانورو په ځير جملې کاروو. چې دخبرو کولو له موضوع سره هيڅ اړيکه هم نه لري. او پايله يې هم داوريدونکي ستړي کيدل دي. او داسې ښودنه کوي چې ويانند دخبرو لپاره چمتووالی نلري ياهم په وينا مسلط ندی او زياتره دوخت تيرول دي چې داچاره به لامل شي چې ډير ژر خپل اوريدونکي له لاسه ورکړئ.
په تيره بيا چې عادت مووي ځينې ورته ويوکي سره د او په وسيله وتړو او تکراري تکراري يې ووايو. که ويانند کرارې او سستې خبرې وکړي او دجملو پای هم همداسې پريږدي خو نو څه يې کوې هغه خو به نو له بد هم بدتر شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پـه يـاد ولـرئ ، څـه پـه راديـو کـې څـه پـه تلويزيـون کـې څـه پـه اداره او دکارپـه ځـاى کـې فصيحې روانې او له هه هو پرته خبرې وکړئ ترڅو مو خبرې اغيزمنې او تاسې هم ددرناوي وړ وئ.

۴- له ساه کښلو څخه سمه ګټه اخيستنه:

پو هيږئ چې هره دمه او ساه کښل دوې مرحلې لري: يـو سـاه اخيـستنه بلـه سـاورکول. تاسـې چې کله هوا اخلئ نشى کولاى خبرې وکـړئ. ستاسـې خبـرې د سا ايـستلو پـه وخـت کـې دي يعنې کله چې تاسې ساوباسئ.
تاسې بايد په خپله ساه ايستنه دومره مسلط وئ چې وکولاى شى لـه خپلـې سـاه ايـستنې څخه زياته اندازه استفاده وکړئ. داکار په ډير تمرين سره شونى دى.
دا تمرينونه کولاى شى په کتابونو او نورو ليکلو کې ومومى چې دلته زه نسم کولاى دومره مثالونه درته راټول کړم چې تاسې پرې تکيه وکړئ نو تاسې ډيرې مطالعې ته اړياست.
خو تاسې له موږ سره لاندې جملې هم لولئ:
دا جمله پوه يوه ساه ولولئ:

: لومړنۍ جمله بايد لنډه او په زړه پورې وي تر څو اوريدونکى يې پاتې برخه پـه ځيـرتيـا او دقت سره واوري.'

داخل جمله لږ اوږدوو:

البته دا چاره ستاسو پـه سليقې او ذوق پـورې اړونـديږي ممکنـه ده دغـه لنـډه جملـه يـوه هيجانى پوښتنه وي اويا داسې څه وويل شي چې اوريدونکى شک او فکر کولـو تـه اړ کړي
'

---

[2] ډاکتر عيسى ستانکزى: د راډيويي پروګرامونو له کتاب څخه
[2] دراډيويي پروګرامونو کتاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا
که ستاسو په خیرې موسکا خپره وي ستاسو د آواز دوستانه او مینه ناک لحن به له ورایه جوت وي او دا به یو برغولی وي چې ستاسو غلطئ پټې کړي ...

تاسې باید د هرډول لیکنې لوستلو ته چمتو وئ ، د سا غوڅونکو ، اوږدو جملو ، غوڅو غوڅو جملو او داسې نورو ته .البته فکر مو وي چې کله کله متنونه په اوږدو عبارتونو سربیره سخت ویوکي هم لري. او ددې ټولو سره سره باید ستاسې د ساه اواز څوک وانه وري ، په ټول کې ویلی شو چې باید په خپله ساه په بشپړه توګه واکمن وئ.
اوس هڅه وکړئ چې دا لاندې مطلب په لوړ آواز ووایئ او هڅه وکړئ چې په هره ساه سره ډیر ویوکي ولولئ خو روښانه او سلیس. دا کار ستاسې له تنفس سره مرسته کوي. تاسې کولای شئ هر ځل خپل غږ ثبت کړئ او ځلونه ځلونه یې واورئ او خپلې تیروتنې سمې کړئ.

وږمې اوښکې پاکولې او ددروازې ترڅنګ یې غوږ نیولی وو ، بیرته شاته روانه شوه او تیکری یې لیرې کړ وینښتان یې سم کړل ، او دغولې په منځ کې اوږده وغځېدله مخ ته یې دواړه لاسونه لپه ونیول ، په ژړا یې له ځانه سره ویل :
دا اکبر څه د شرم لوښی دی ، کاشکی زما سم وروروای ، کاشکي یو ځل مې پلار ته راغلی وای او مینه یې ورکړې وای د پلار همدایو ارمان دی چې یو ځل اکبر ووینې ، او ورته وژاړې... ⁴

دا د کیسې یوه برخه ده ، کله چې تاسې بل ډول مطلب ثبت کوئ ، بیا اړیاست د تورو په ادا کې بل ډول شئ:
مثلاً داولولئ او ثبت یې کړئ:

انسانانو له وړانـدې څخـه کوښـښ کـاوه او تلوسه یـې درلـوده چـې د ځمکـې اونورو مخلوقاتو پـه اړه وپـوهیږي ، دهمـدې مـوخې لپـاره یـې لـه ډیروړانـدې څخـه پـه خیرنوا وموندونولاس پورې کړیدی چې دډیرخه په موندلوبریالې شوي هم دي ، تردې چې نن د سیارو په موندلواوپه هغه کې دژوندکولو په فکرکې دي ، هواته خپل مالوماتې توکې

⁴ دعبدالله الهام جمالزي د هندي خالونه لنډوکیسو له ټولګې د مساپر کیسې یوه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اســـتوي او دځمکـــې مالومـــات راټولـــوي. خـــو دا چې دڅيړنو پـــه لمړيـــو کې هـــم پوهانو او ستورپيژاندو داسې وسيلې درلودې کنه؟، کوم چې پوهان او ستورپيژندوکي نن ورځ ترې ګټه اخلي؟ سړئ له حيرانئ سره مخ کيږي.

تـالس دپخواني يونـان لوی سـتوري پيژندونکی دلمرنيوني (کسوف) لـه يوې پيښې دمېلاد څخه ۵۸۵ کاله وړاندې وړاندوينه کړې وه، چې دا موندنه دتلسکوپ لـه موندنې تقريباً د ۲۰۰۰ کاله وړاندې خبره وه.

خوپخوانو څيړونکو دتلـسکوپ پـه ځـای نوروسـايل دلمـر، ستورو او سـيارو دکچې او اندازې دا خيستلو لپاره درلودې.

همدارنګه لمرنی کس چې لـه ميلاد څخه ۲۶۰ کالـه وړاندې يې دلمرپـه چورليځ دځمکې دګرځيدلو خبره کړې وه يوناني ستوری پيژندونکي (آريستارکوس aristarchus) وو، خو دهغه وخت زياترو خلکو باورنشوکولای چې ځمکه به هم خوځښت لري ترڅو ۲۰۰۰ کالـه وروسته پـه ۱۷۲۸ کـال مالومـه شوه چې هغـه بيښتيا ويلي وو. جيمزبراډلي (James Bradley) انګليـسي سـتوري پيژندونکي ديولوی تلسکوپ پـه وسيله جوتـه کړه چې سـتوري ډيرکرارخوځښت لـري ځکـه نوځمکـه هم پـه خوځښت کـې ده او دلمرپـه چـورليځ چورليږي.

همدارنګه دځمکې دلويوالي په اړه خلکورنګارنګ فکرونه کول له ميلاد څخه ۲۴۰ کالـه وړانـدې يونـاني سـتوري پيژنـدونکي (آراتـوزتنس) دځمکـې دچاپيرپـه دقيقـه محاسـبه کارکولو، چې په هغه وخت کې هيچاهم دا فکر نه کولو چې ګواکې ځمکه به دومره ارتـه وي ...

خو دا څيزونه يوازې هغه دچاخبره سخت توکي يعني ادبيات يې کمزوي دي تاسې د تکړه ليکوالو متنونه، سخت، ادبي، سياسی او نور متنونه پيدا کړئ او پـري تمرين وکـړئ دا څيزونه کم دي او تاسې نـه شئ کـولای چې يـوازې پـه همدې تکيـه او بسنه وکـړئ تاسې پراخې مطالعې وکړئ، او له رنګارنګ ليکنو سره ځان آشنا کړئ.

۵- دغږ آهنګ:

د عبدالله الهام جمالزي د فضايي موندنو له راټولو شوو مطالبو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرکتاب چې مو زړه غواړي ولولئ ، هرډول تمرین چې اړیاست ترسره کړئ. په ورځ کې لس یا سل ځله خپل غږ ثبت کړئ او وايې ورئ. هرخومره چې زړه مو غواړي کار وکړئ. د ویندویۍ لپاره باید ستاسې غږ خوښ کړ شوی وي. تاسې د اړې د ګرګر په شان څرنګه یو متن لوستلئ شئ ؟ یا به څرنګه د متن په اړه خبرې وکړئ ؟ تاسې څرنګه په هغه غږ چې لکه د یو نامنظم ماشین په څیر دئ په چا کې نفوذ کولای شئ ؟ یو اځې یو تود او دښه اهنګ لرونکی غږ کولای شي په اوریدونکي کې نفوذ وکړي.
مو ږ اوس هم په رادیو او تلویزیون کې ډیر داسې ویندویان لرو چې ډیر بد غږ لري خو اوس هم هغه دي پروګرامونه وړاندې کوي. خو تاسې باید خپل غږ وروزئ او و یې ازمویئ.
زمري او پړانګان ، خرس او مار ، کوترې او خره روزي او هغه هڅوي ترڅو حیرانوونکي حرکات وړاندې کړي. ډیر خلک په زیات تمرین سره داسې حرکات ترسره کوي چې شادي یې هم نشي کولای.
مو ږ ک وروزي او په راکټ کې یې هوا ته استوي ، سپی روزي چې څرنګه خپل نوم ولیکي او یا پیانو وغږوي او ... موږ څرنګه پدې ټولو دباور سره سره نشو کولای چې په خپل غږ کې ښه والی راولو یا خپلې اشتباه ګانې لیرې کړو .
ګرانو دوستانو : خپل غږ وروزئ. او دخپل غږ په مټ خپل اوریدونکي بلې نړۍ ته یوسئ دا کار ډیر لوی کار دی او ډیر ښکلی.
ښه فکر وکړئ پښتو څومره ښکلې کلمې لري څومره درنه او خوږه ژبه ده ، دا هم راسره منئ بیانو ولې هڅه نه کوئ چې ویندویي یې هم هماغه ډول خوږه او سلیسه وکړئ ؟
او بالاخره باید ترټولو ښه ویاند واوسئ.

۶ – د غږ حالت:

مایوه ویانده میرمن پیژندله چې بې له مبالغې یې په رادیوګانو او تلویزیونونو کې ترټولو ښه او ښکلی غږ درلود ، خو کله چې به مې یې غږ اوریده داسې احساس به مې کاوه چې ددې میرمنې په سینه دټولې دنیا غمونه پراته دي. دهغې ښکلي غږ یو قسم غمجن حالت درلود چې یواځې د غمجنو متنونو سره لګېده.
هغې به عاشقانه غزلونه ، مرثیې او غمجنې کیسې په جادویي توګه لوستې خو هیڅکله یې هم نه شو کولای خبرونه یا یو کمډې مطلب یا طنز په اغیزمنه توګه ولولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه هم داسې ویاندان وو چې غږونه یې ترډې برېده کمډي ته برابروو چې که مو د ننګیار ناآشنا کوم طنز یا نورو لیکوالو کومه خندنۍ لیکنه ورکوله هرڅومره چې یې لوستلای تاسې به یې د بیا اوریدلو تمه کولای خو که د ورته یوه مرثیه ورکولای او هغوی لوستلای نو په هغه وخت کې به زه وایم چې خپله مړي هم ورته خپله خندا نشو قابو کولای.
ستاسې غږ باید د ښه آهنګ ترڅنګ له هرډول ځانګړي حالت څخه پاک وي. ستاسې غږ باید داسې چمتو وي چې په هره ښه چې لازمه وي په هر پروګرام او هر رول کې چې وئ نو سم او مناسب حالت ورکړئ.

۷ - د ویلو په چټکوالي (سرعت) کې تغیر:

تاسې چې کله دیو متن په لوستلو بوخت یاست، ددې لپاره چې اوریدونکی زیات ځانته راکاږئ او هرڅومره یې زیات په ذهن په کې نفوذ وکړئ او دلیکوال پیغام ترټولو په سمه ښه ورورسوئ باید لکه یو بالرین هسې عمل وکړئ.
بالرین پخپله ځانګړې محدوده کې کله په خپله شاوخوا څرخي، کله منډې وهي، کله دریږي، کله هوا ته پورته کیږي او په همداسې حالاتو کې خپل هنرونه نندارې ته ږدي چې په ټول کې ښکلې او په زړه پورې ننداره وړاندې کوي.
حیرانیږئ مه، زه نه وایم چې تاسې د متن دلوستلو په وخت هوا ته پورته شئ یا په خپل شاو خوا وڅرخیږئ یا هم خپلې پښې تر اوږه واړوئ تاسې د خوځښت په ځای ویو کړئ او غوندله لرئ او د خپل اوریدونکي د راکاږلو لپاره اړیاست چې کله یې وځغلوئ کله یې کرار کړئ کله یې له معمولي نه هم کرار ولولئ.
تاسې په خپل ورځني ژوند کې په طبیعي ډول دا موضوع رعایتوئ. کله چې غوسه وئ او دعوا کوئ په چټکئ سره خبرې کوئ او په لوړ آواز غږیږئ او کله چې غواړئ یو ماشوم ته نصیحت وکړئ نو په شمیر خبرې کوئ او په آرامه توکه...
لاندې عبارت ژر ژر او یوډول ولولئ:
کله چې له دغه پیاوړي ویاند څخه پوښتنه وشوه چې د ویاند مهمه دنده څه ده؟ ځواب یې ورکړ: اوریدونکي ته د لیکوال د افکارو په ښه توګه لیږدونه.
اوس نوموړی عبارت بیا ځلي ولولئ خو وروستی غونډله آرامه او په شمیر بیان کړئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې له دغه پیاوړي ویاند څخه پوښتنه وشوه چې د ویاند مهمه دنده څه ده ؟ ځواب یې ورکړ : اوریدونکي ته د لیکوال د افکارو په ښه توګه لیږدونه.
اوس فکر وکړئ چې کوم ځل ستاسې لپاره قانع کوونکی وو .

تاسې دخبرو په چټکوالي کې دتغیر په وسیله چې دا هم په خپله یو ډول ټینګار دی کولای شئ مهم ټکي پیاوړي وښایاست او د اوریدونکي په ذهن کې یې ښه ځای په ځای کړای شئ او همدا خبره ده چې ستاسې د دندې یوه برخه یعني په ښه توګه تر اوریدونکي پورې د لیکوال دافکارو وروسول به مو ادا کړې وي.
یادونه کوم چې په په مهم غونډلو او ویوکو ټینګار یو هم په خپله د سرعت تغیر دی.
دریتم دا تغیر د فیلم په موسیقئ کې هم شته دی ، تاسې یوه د ښار او تیښتې صحنه او بله د سمندر په غاړه د یوې غمجنې جینئ دقدم وهلو صحنې په یاد کړئ.

اتم:
دغږلوړول او ټیټول:

دغږلوړول او ټیټول بې له شکه ستاسې په غږ کې اغیز لري. تاسې ټول متنونه او ټول شعرونه هسې نه شئ لوستلای لکه یوه ګاډئ چې په هموار سړک په داسې حال کې چې ګاډیوان یې هم خوب وړی وي په یوډول ولولئ. هماغه ډول چې په ځینوویوکو او غونډلو ټینګار پکار دی ، دغږ تغیر هم له شک پرته اړین دی .
ستاسو غږ باید د اوریدونکي په وجود کې اغیز وکړي. اوریدونکی باید قدم په قدم په تاسې پسې لاړ شي. په متن کې د موجودو خندګانو سره وخاندي او په خپګانونو یې خپه سي . ستاسې له متن او لوستونکي مضمون سره باید اوږه په اوږه روان وي او هرڅه چې ستاسې په متن کې تیریږي هغه هم حس کړي.
داستاسې دنده ده چې لکه یو هنرمند بې روحه کلماتو ته روح وبخښئ او هغه په ژوندئ توګه د اوریدونکي د غوږونو له لارې تر هغوی وروسوئ.
راځئ بیا هم له خپل ټیپ څخه کار واخلئ دا لاندې غونډله په یوډول ولولئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې په انتظار چې څوک ورپرانیزي او مالـه دې بلاوژغـوري دوره ترځنـګ مې سـترګې کلکې پټې نیولې وې. چې ناڅاپه ورد کوڅې د شر او شور په غږونو پرانستل شو او سترګې مې وغړولې چې نه هم بلاوه او نه هم د سپینو جامو اروا.[6]

نه ، نه ټایپ مه بندوه ، داخل همدا غونډله راواخله او داخل يې داسې ولوله چې هغه لمړئ برخه يې په ویریدلي غږ ولوله او دوهمه برخه داسې ولوله لکه چې ته هم لـه هماغسې وخت سره مخ شوی يې ، يو ځل ویریدلی يې او بیاد نجات میندلئ دی.
تاسې په دې برخه کې ډیرې کیسې ولولئ ډیرېبلابیل متنونه ولولئ ترڅو بریالي شئ چې د اوریدونکي احساسات هم خپل کړئ ، پدې وتوانیږئ هغه څه چې تاسې وایاست هغه اوریدونکی هم حس کړي ترڅو په ښه توګه دلیکوال لیکلي تراوریدونکي پورې ورسولای سئ.

نهم:

له هرې مهمې خبرې وروسته ځنډ کول:

کله چې غواړئ یوه مهمه غونډله یا عبارت ولولئ ، او ددې لپاره چې لمړئ جمله مو لـه راتلونکې جملې سره ونه نښلي لږ ځنډ وکړئ.
خپل اوریدونکی وپوهوئ چې غواړئ یوه مهمه جمله ووایاست ، اوریدونکی داسې چمتو کړئ او داسې يې لیوال کړئ چې پخوانئ خبره يې په ذهن کې پاتې ده او چمتو دی چې ستاسې راتلونکې جمله هم په ډیره لیوالتیا واوري او په ذهن کې يې ښه پاتې شي.
همدارنګه کله چې مو خپله مهمه خبره وکړه نو بیا لږ شانته ځنډ وکړئ ترڅو مو خپلې مهمې جملې ته چې غوښتل مو بیان يې کړئ بشپړه خپلواکي مـو ورکړې وي او دافرصت بـه داهم وکولای شي چې هغه جملې او خبرې يې ټولې په ښه توګه په ذهن کې پاتې شـي ، او پـدې بـه هم وپوهیږي چې ستاسې دا خبره یعنې ستاسې هغه مهمه خبره چې غوښتل مو پـه ښـه توګـه يې وروسوئ جلا وه او دا مخکې وروسته ځنډ هم دهمدې جملې لپاره وو ، پداسې حال کې چې هرې خبرې مو شاید ځانګړې معنی او موخه درلوده.

---

[6] عبدالله الهام هندي خالونه لنډې کیسې ټولګه د پیریان د لنډې کیسې یوه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثلاً تاسې غواړئ چې خپلو هیوادوالو ته یوه مهمه خبره وکړئ او مهم مطلب وړاندې کړئ نو داسې پیل وکړئ:
ګرانو هیوادوالو !...
دلته لږ ځنډ وکړئ ترڅو اوریدونکی مو خبرو ته تلوسه پیدا کړي. دوام ورکړئ:
نن زموږ په تاریخ کې یوه له ویاړونو ډکه ورځ ده...
لدې ځنډ سره اوریدونکی نور هم لیواله کیږي او نوره یې هم ستاسې دراتلونکو خبرو لپاره تنده او تلوسه زیاتیږي.
نن هغه ورځ ده چې زموږ هغه پلرونو او نیکونو چې نن یې هم زموږ په رګونو کې وینې بهیږي دهغوی وینې په جوش راغلي دي...
تاسې نور اړنه یاست چې دهرې جملې په اول او آخر کې بیا بیا ځنډونه وکړئ بلکې په خپله پوهیږئ چې نور نو باید مطلب ته په کومه لهجه دوام ورکړم او بې له ځنډه خپلې راتلونکې خبرې پسې وغزوئ.
پام مو وي ځینې وخت چې دکومې ملي ورځې په اړه خبرې کوئ یاهم کومه مهمه مسله وي او تاسې یې په اړه راپور وړاندې کوئ یاهم مقدمه لولئ چې خبرې درنه په چیغو بدلې نشي اوریدونکئ له ویرې خپله راډیو بنده نه کړي دا چاره پخوا زیاته وه او اوس یوائې په ملي راډیو ټلویزیون کې دوام لري چې هغه داړتیا په خاطر ده.
په هرحال دا جهادي راډیوګانو او هغه کسانو چې غوښتل به یې دخلکو له احساساتو کار واخلي هغوی به په راډیوګانو کې چیغې وهلو ته مخه کړه اوس هم زه په یوه راډیو کې یو ویاند پیژنم چې کله به زه ورسره ستوډیو ته لاړم نوزه به یې له قوارې څخه ویریدلم داسې به یې له دې جملو سره پهلواني کوله.
زموږ په ملي راډیو ټلویزیون کې ځینې پخواني ویندویان شته چې په دې چاره کې ډیر وتلي دي او کولای شي هان په رګونو کې وینې په ځوښ راولي چې دا ډیر لوی هنر دی، خو باید پام وکړو یوځل بیا یادونه کوم چې خبرې رانه چیغې نشي او خپل اوریدونکی ونه ویروو.
دالاندې شعر ولولئ چې تاسې یې څرنګه لولئ:
البته د استاد ناشناس دویلو طرز پریږدئ هغه له یاده وباسئ داسې حس کړئ لکه چې د خپل اولسمشر او نورو وطنوالو په وړاندې له ستیج څخه دراډیو اوریدونکو ته وینا کوئ:
زما قندهاره !... دزمرو وطنه
زما دسرکشو پشتنو وطنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څومره ياغي يې !... صدقه د سمه
زما د سرکشو توريالو وطنه.

همداسې جملې او همداسې مطالب او همداسې شعرونه راټول کړئ او بيا درسره ټيپ هم کيږدئ هله يې څوځله ثبت او واورئ د هرځل په نسبت بل په احساساتي او ځنډ مراعات کړئ چې څرنګه کيږي.

د غږ متانت:

خپله به مو هم ډير خلک ليدلي وي ، ځيني خلک دي ډيرې ژر ژر خبرې کوي ، حتی شونډې يې سره نه شئ بيلولای چې اوس يې شونډې وتړل سوې که پرانستل سوې. ځيني خلک به مو ليدلي وي اوږدې اوږدې خبرې کوي او هرې بلې خبرې ته به يې انتظار باسئ.
دلته يو څه غواړم ووايم هغه دا چې يوه ورځ يوه غونډه وه ډير خبريالان راغلي وو ، يو چارواکي خبرې کولې ډيرې آرامې خبرې يې کولې له هرې خبرې وروسته به يې يوه دمه کوله بيا به يې بله خبره کوله. په پای کې ترې دغونډې وياند مننه وکړه ويل يې ډيره مننه چې خپلې عالمانه او ګټورې خبرې مو ګډونوالو ته واورولې ، زما د څنګ خبريال سره ونړوريده ماته په غوږ شو ويل يې له موږ څخه مننه چې دا درې درې متره خبرو ته مو يې غوږ ونيولو ، يو عالم بايد په متانت سره خبرې وکړي ترڅو ددرک وړ وي.
تاسې هم بايد که کار مووينداويي هم نه وي بايد متانت ولرئ ، جملې او عبارتونه ستاسې په واک کې دي کولای سئ لکه توپ هسې يې پورته پورته کړئ او چټک چټک پرې تير سئ کولای سئ آرامې يې ولولئ ډيرې آرامې يې ولولئ او کولای شئ چې په متانت سره يې په مناسبه توګه ولولئ او ښکلې لهجه او آهنګ ورکړئ .
تاسې ولې ديومتن دژر ژر لوستلو لپاره بيړه کوئ ؟ او يا هم د څلور بيته شعر لپاره دومره پس پس کوئ خپل کلام ته مو شخيصت او مقام وبخښئ ، پريږدئ چې ستاسې خبرې د اوريدونکي تحسين او پام ځانته راوګرځوي.
هماغه ډول چې خپل زوی يا خپل کشر ورور مو په پام کې وي چې دروند خوی ولري او ډيره مينه ناک وي هماغه راز مو خپل غږ ته هم پام وکړئ او ښه يې نازوئ. ستاسې غږ ستاسې د شخصيت او بلدتيا ښودنه کوي. خلک هم دهمدې غږ په وسيله پيژني او که هغه دچاخبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروپیشنل ویاند وئ نو ژوند به مو دهمدې ویندویی په وسیله تیریږي ، نوولې یې باید ونه روزئ.
پخوا یوه ورځ په کور کې ناست وم راډیو مې نیولې وه ، ویاند د کاروان صیب یو ډیر ښه شعر غوره کړئ وو ، زه هغه وخت په لیسه کې وم نه په ویندویی پوهیدم او نه هغه وخت ددې ځیزونو وخت وو . شعر ډیر ښکلی شعر وو ، خو کله چې یې لمړئ فرد ختم شو نو ویاند په پس پس پیل وکړ راتلونکی بیت یې ددې لپاره چې بیا پکې تیروتنه ونه کړي هغه یې یو ځل له ځانه سره ولوست خو زه ښه پرې پوه شوم او راتلونکي بیت اوریدلو ته مې یې نوره لیوالتیا نه درلوده خو کله چې یې په بیت لوستلو پیل وکړ باور وکړئ چې له ډیرې غوسې مې راډیو بنده کړه ، ځکه کوم منظور چې د شاعر وو هغه یې یوور بلې خوا ته سره ګډوډ یې کړ له بلې خوا یې غږ داسې بې متانته او بې خوږو وو چې تا به ویل په کومه کوځه کې ولاړ دی او له ځانه سره هغه د چاخبره بابولالې وایي.
که داځینې سپارښتنې مو په نظر کې وي او له خپل غږ سره هم ډیر کوښښ وکړئ ویې روزئ نو د خپل غږ له متانت سره به مو مرسته کړې وي.
خو ... ریښتیا مطالعه او تمرین هیڅکله له یاده مه باسئ.
او په پای کې به یوه بله یادونه هم وکړم هغه داچې ګورئ پام مو وي اوریدونکی یوائې په دوه وختونو کې غواړي چې جمله بیا واوري یو داچې په مفهوم پوه نشي بل داچې خبره ډیره پرې خوږه ولګي.
نور خپله پوهیږې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه برخه:

دمتنونو ډلبندي

ټول متنونه چې له راډیو یا ټلویزیون څخه خپریږي ، باید یو اځې یو ویاند ونه لولي ښایي ځیني داسې متنونه وي چې که ښځینه ویانده یې لولي داوریدونکي یا لیدونکي خوښ نشي یاهم داسې متنونه وي چې که نارینه یې لولي ښایي له سره هغه دچاخبره شرم وي.
پخوا هم وویل شول ځینې متنونه لکه خندني ، ټراجیډي ، سیاسي ، ټولنیز او یانور هریو ځانګړې لهجه او دویلو طرز ته اړتیا لري. چې په خواشینئ سره به ووایو زموږ په راډیوګانو او ټلویزیونونو کې بس ټول متنونه یوکس یایو ویاند یاویانده لولي او توپیر ورته نه لري.
خو دې ټکي ته باید پروډیوسران او جوړوونکي ډیر ځیر وي چې ښایي دداسې بې غورئ پایله سخته وي او اوریدونکي یالیدونکي له لاسه ورکړي.
ایرانی لیکوال حسن شیدا متنونه په درې ډوله ویشي:
۱ نارینه متنونه
۲ ښځینه متنونه
۳ خنثی متنونه
خو کېدای شي یدې درې ډولونو ځینې نور ډولونه لکه ماشومانه او ګډ متنونه هم زیات شي چې ددغه متنونو په نظر کې نیول هم ډیر اړین او زموږ په راډیو ټلویزیون کې ورته له سره پام نه کیږي.
ځینې شعرونه شته چې سړی فکر کوي چې یو اځې یې له اکبر ایازي[7] څخه واوري نو خوند به تري اخلي لکه دکاروان ، جهاني او یانورو تکړه شاعرانو شعرونه ، خو ځینې وخت که هماغه شعر ښځینه ویاندې ته ورکړل شي ښایي له هغه هم ډیرخوند واخلو .

---

[7] دافغانستان د راډیوټلویزیون تکړه او وتلی ویاند چې اوس په آزادی راډیوکې کار کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکاروان صیب هماغه شعر چې درانه ایازي صیب ویلی دی (هغه دنګه جینۍ) که ښځینه ویانده یې ولولي ښایي پرې وهم خاندو مګرځینې شعرونه که بیا نارینه ویاند ووایي هم همداسې ، ځکه یو خو له سره نارینه او ښځینه احساسات توپیر لري بل غږ له هرڅه زیات دشعر په اغیز کې رول لوبوي.

په نثر کې هم باید په بشپړه توګه دا څیزونه مراعات شي ، یوازې شعر هم شرط ندی ،کله کله زموږ په راډیو ټلویزیون کې داسې هم شوي دي چې ښځې ته هیڅ ونډه نه ده ورکړل شوې او حتی په هغه پروګرامونو کې چې دښځینه وو لپاره خپریږي هم نارینه ویندویي کوي چې دا دپروګرام په اغیز کې کمی راولي.

یاهم ځینې وخت داسې شي لکه د آزادۍ راډیو یو پروګرام چې نه پوهیږم اوس به خپریږي کنه (دستورو سیند) واقعاً ښه پروګرام وو ، ډیرو درنو او تکړه خویندو چلاوه ، واقعاً ښه شعرونه یې ټاکل او ښکلي به یې لوستل ، خو کله کله به داسې شعرونه پکې خپاره شول چې نارینه ویاند ته به یې اړتیا درلوده ، خو دهغوی ډیرو هڅو او ښه نیت پدې پرده اچولې وه خو باید په راتلونکي کې دغه څیزونو ته ډیر پام وشي.

دنثر برخه هم داسې ده ځینې متنونه شته چې باید ښځینه ویانده یې ولولي او د نارینه په ویاندۍ سره خپل خوند له لاسه ورکوي ،یاهم سرچپه.

دماشومانو کوم پروګرامونه چې دي باید ویاند دماشومانو په ژبه خبرې وکړي دماشومانو د احساساتو په ژبه خبرې وکړي.

که څه هم تراوسه زموږ په ټلویزیونونو او راډیوګانو کې دماشومانو لپاره پروګرامونه کم دي خو کوم چې شته هم دي د ویندویۍ کیفیت یې کمزوری دی ، د دغه پروګرامونو ویندویان باید داسې خبرې وکړي لکه دماشومان نازک او خواږه احساسات ، لکه دهغوی په ژبه د ببګا کیسې.

خو زموږ ویندویان داسې خبرې ورته کوي ته به وایې چې ښه لوی لوی ګمراهان یې پروګرام ګوري او دوی ورته لارښونه کوي ، کله هم په تیزۍ خبرې کوي کله یې هغه موسکند لحن له یاده وتلی وي کله هم پیچلي کلمات کاروي. چې ماشومان ښایي په هغه کلماتو له سره ونه پوهیږي یابه هم له مور او پلار نه مرسته غواړي.

یوه ورځ دسلام وطنداره پروګرام خپریده ، دماشومانو لپاره وو ، زما دیوملګري کوچنی زوی هم ورته ناست وو ، ښه ورته ځیر وو ، هره خبره یې دزړه په غوږونو اوریده ، په راډیو کې دماشومانو په اړه خبرې کېدې ، خو کله به چې ماشوم ټنډه تروه کړه (غوسه به ورغله)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو زه به راډيو ته ځير شوم وياند به چې کله لږ سخته کلمه وکاروله هغه ته به غوسه ورغله او کله به چې وياند وويل چې ګلونو ماشومانو يا... نو ماشوم به موسک شو .
همدارنګه ځوکسيز متنونه ځيني متنونه دي چې ځوکسان يې لوستلای شي ، مثلاً د کيسو غوندې متنونه چې راوي هم پکې وي او د کيسو يو يادوه کرکټرونه هم.
ياهم کومه ژباړه وي لکه ګردي ميزونه چې بايد بيلابيل غږونه پکې وي. ياهم نور داسې پروګرامونه چې د ځوکسانو د خولې ويلې څيزونه پکې لوستل کيږي.
خنثی متنونه هم ډير دي ځيني داسې متنونه شته چې که يې نارينه ولولي او که ښځينه په اغيز کې يې توپير نه راځي هماغه يو قسم اغيز کوي چې په دې ډول متنونو کې بيا د پروګرامونو جوړونکي اړ ندي چې ښځينه او نارينه ويندويان دواړه پيدا کړي.

دغږ تناسب:
په هرډول متن کې د غږ تناسب ته اړتيا شته ، که تاسې نارينه متن لولئ که ښځينه ، ماشومانه ياهم ټوليز نو بايد د خپل غږ تناسب مو په پام کې وي.
دې ته مو بايد پام وي چې ستاسې غږ بايد له پروګرام سره مناسب وي ، ځينې وختونه لکه په ځينو ډرامو کې تاسې کولای شی غږ نری يا غټ کړی خو کله چې سياسی يا اقتصادي متن لولی څرنګه کولای شئ غږ بدل کړئ.
داسې هم مه انګيرئ چې تاسې دومره هنرمند ياستئ چې په يو پروګرام کې ددومره ستر کار تر وودة ووتلا ی شئ.
کيدای شي تاسې په څو بيلابيلو پروګرامونو کې د کارپوه په توګه نظر ورکړای شئ ، نقد وکړئ مګر نشئ کولای په ټولو پروګرامونو کې يو ډول ويندويي وکړائ شئ.
او بالاخره دا چې خپل ځای او خپل غږ وساتئ داسې مه کوی چې کله اوريدونکی يا ليدونکی ووايي: فلانی ښه وياند دی خو کاشکي چې ځان يې نه وای هرکاره کړی.
چې دلته هماغه ټکو ته دقت پکار دی چې بايد ښځينه او نارينه متنونه بيل او په خپل ځای ولوستل شي ، ماشومانه متنونه په خپل ځای ، خپله لهجه ، لحن ، طرز او خپله چټکئ سره ولوستل شي او ټوليز هم په خپل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه لیږد :

که څه هم پدې اړه پخوا بحث وشو چې تاسې باید په هغه کچه چې اړینه ده دلیکوال مطلب تراوریدونکي یا لوستونکي پورې ورسوئ ، خو دلته یو څو ټکي زیاتول غواړم.
په هرپروګرام یاهرهغه څه کې چې تاسې یې داوریدونکي یا لوستونکي په وړاندې ږدئ څو کسانو کار کړئ او زیار یې ایستلی دی ، څېړونکي ، لیکوال ، ایډیټر پروډیسر ، کمره مین او یاهم تخنیکرانو او نورو کسانو خو اوریدونکی یا لیدونکی یو اځې تاسې پیژني هغه خبر ندی چې ددغه پروګرام ، طنز ، خبر ... دمتن لپاره چاڅیړنه کړې ده چا لیکلی دی چا ایډیټ کړی دی ؟ هغه یو اځې پوهیږي چې دا پروګرام فلاني وړاندې کړ فلانئ راډیو فلاني ټلویزیون وړاندې کړ ، خو تاسې باید په متن دومره تسلط ولرئ او دومره ښه پروګرام وړاندې کړئ چې اوریدونکی فکر وکړي چې تاسې خپله دمتن څیړونکی هم یاست لیکونکی او نور ټول تاسې خپله یاست.
کله چې څوک یو ښکلی ګل ګوري نو وایي چې به به عجب ښه ګل دی ؟ نه وایي چې عجبه ښه خاوره ده ؟ عجب ښه باغوان دی ؟ عجب ښه لمر دی ؟ عجبې ښې اوبه دي ؟ او ... تاسې هم هڅه وکړئ چې اوریدونکی یا کتونکی وو ایي چې عجب ښه پروګرام دی او تاسې باید وځلیږئ.
بې شکه تاسې یاست چې د څیړونکي ، لیکوال ، ایډیټر او نورو ابرو ساتئ او داټول په ډیر تمرین او مطالعه سره شوني دي ، تاسې چې کله کوم پروګرام وړاندې کوئ وړاندې باید دهغه له لیکوال او پروډیوسر سره خبرې وکړئ دپروګرام په اړه کافي معلومات ترلاسه کړئ
.
تاسې چې کله یو خبر لولئ یا کومه سیاسی پیښه یاکوم بل پروګرام وړاندې کوئ اوریدونکی باید فکر وکړي چې ګواکې خپله تاسې تللي یاست هغه پېښه مو په خپلو سترګو لیدلې ده (تاسې باید خبر ورکړئ ، نه دا چې یو اځې خبر ولولئ) .
کله چې یو خبر لولئ باید داسې یې ولولئ لکه چې تاسې په خپلو سترګو پېښه له نږدې لیدلې ده ، ځیرلې موده او غور مو پرې کړئ بیایې له اوریدونکو سره شریکوئ ، که کومه سیاسي پیښه یا تبصره لولئ باید داسې یې ولولئ لکه یو ښه کارپوه چې خبرې کوي.
همدارنګه خندني او تراتیجیډي متنونه ، تاسې که له طنز سره پوره بلد نه وئ ، یایې په اړه معلومات ونه لرئ یامو چېرته نه وي لوستي ښایي تاسې په هغې کې ناکام شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که تاسې له طنز سره نه وئ آشنا ، د هغه له نازکو ټکو سره له خندنیو کلمو سره او پـدې برخه کـې مـو تمـرنین نـه وي درلـودلئ نـو وبـه نـشئ کـولای ځرنګـه چـې بایـده ده هغـه ډول بـه تراوریدونکي پورې مطلب ورسوئ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورمه برخه :

ویندویي په ټلویزیون کې:

تاسې به فکر کوئ چې په ټلویزیون کې ویندویي ستونزمنه ده ، خو نه داسې نه ده په تیره بیا اوس چې امکانات زیات شوي دي ، که څه هم چې د تصویر د ثبت ، د حرکاتو د کنټرول ، دخیرې د حالت او د کمرو د ځای په ځای کیدلو او نورو لاملونو له کبله په ټلویزیون کې د پروګرام ترسره کول یو څه ګران دي خو داهم باید له یاده ونه باسو چې د ټلویزیون کتونکی سربیره پردې چې غوږونه یې کار کوي سترګې یې هم کار کوي ، په همدې خاطر ستاسو د غږ تغیر ، د کاغذ کړپ کړوپ او حتی ستاسې د ټوخي غږ کېداى شي د هغه پام جلب نکړي په داسې حال کې چې د راډیو د اوریدونکي ټول پام په غوږ کې تاسې ته متوجه وي.
په ټلویژني پروګرامونو کې د نور او تصویري لوبو یاهم د کامپیوتري ځلاوو ، دعکس او سلایډ او لیکنو د ښودلو له کبله یاهم د باران داوریدلو اود دود د پیداکولو په څیر له نورو تدابیرو څخه په استفادې سره کېداى شي چې د لیدونکي پام ستاسو له غږ څخه بل خوا واوړي. خو په راډیو کې هرڅه په غږ پورې تړلي دي.
دا چې د تلویزیون لیدونکی تاسې نهویني نو ډیر وخت ستاسې د کلمو په صحیح تکرار یا هم د کاغذ او چوکئ په غږونو هغه دچاخبره سترګې پټوي او کله خوهم له سره د ویاند د غږ بدوالي ته هم نه متوجه کیږي.
چې په خواشینئ سره به ووایو زموږ په ټلویزیونونو کې هم یواځې همدې ټکي ته پام شوی او د ټلویزیون ویاند نو جوړ شوی دی یو هنرمند او د هندي فلمونو هلک.
کله چې د ټلویزیون لپاره کوم ویاند استخدامیږي نو باید سربیره پردې چې غږ ته یې پوره پوره پاملرنه اړینه ده بلکې د څیرې حالت ، د غړو حرکاتو او د سترګو د لیدلو قسم ته یې هم باید ډیره پاملرنه وشي.
د راډیو د ویاند د پروجکټورونو له روښانیئ سره سروکار نشته او تل اړهم ندی چې سر له لیکنې پورته کړي او کمرې ته وګوري او یاهم ځینې جملې له یادو ذده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه د راډيو ويانديوه دا آسانتيا هم لري چې د جامو خرابوالى يې د کار خنډ نه کيږي او زړه به يې له جامو سره نه وي کښاله چې له ځان سره وو ايي اخ جامې مې غيرمنظمې نه وي وينښتان مې جوړوي او دکمرې په انتخاب کې سهوه نسم يا هم د ځينو خبرونه ليږونه او يانورې جملې اشتباه ياد ته ونه سپارم.

ځکه نو ويلى شو چې د راډيوويانديواځې غږ او بس ، هغه اړ دى يواځې خپل غږ وروزي او د خپل غږ د ښه والي لپاره هڅه وکړي ، او خپل ټول ذده په خپل غږ کې وکاروي ځکه چې د اوريدونکي له ځير غوږونو څخه د تيښتې هيڅ بله لاره نلري.

د راډيو د وياند يو ځنډ اوريدونکى دومره غوسه کوي چې راډيو بندوي ، يو وړوکى ټوخى يې په اوريدونکي داسې بد ه اغيزه کوي لکه يو بم د کاغذ غږ يې لکه اره د اوريدونکي په اعصابو کې ګرځي.

خو په ټلويزيون کې ډيرڅه توپير لري چې د هغه لپاره په لاندې بحثونو کې د روښانولو هڅه کوو :

لمړى: د پروګرامونو ډلبندي

دلته هم هماغه دمتن بحث ډير مطرح دى ، څرنګه چې متنونه په ښځينه ، نارينه ، ماشومانه او ټوليز ويشلاى شو همدغه ډول پروګرامونه هم ويشلى شو .

مثلاً که تاسې له تلويزيون څخه يا هم له راډيو څخه د پهلوانئ دلوبو يو رپوټ اورئ او يوه نازکه جينئ يې وړاندې کوي ، کله چې صحنه هيجاني کيږي او پهلوان خپل ټول زور کوي هغه جينئ به څرنګه وکولاى شي په خپل نازک غږ داسې درنې خبرې وکړي که يې کوي هم ستاسې به پرې خندا رانه شي ؟

يا هم ناڅاپه د ټلويزيون په پرده يو بريتو سړى ښکاره شي او وو ايي چې غواړي ښځو ته اوبدل ور ذده کړي ، او يوه ښه لويه او سپينيزه ميله يې هم په لاس کې وي پرې وبه نه خاندئ ؟

يا هم د خبرونو په مهال يو اووه اته کلن ماشوم راشي د لويانو په پروګرام کې د کمرې مخ ته کيني او سياسى او اقتصادي خبرونه ولولي که څه هم دوينډويۍ ټول اصلونه مراعات کړي ، په ښه لهجه ، مناسب لحن او د جملو مکثونه او هرڅه په ښه توګه مراعات کړي خو بيا هم تاسې به يې په خبرونو باور وکړئ که څه هم ټول دقيق وي ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو نه تاسې د پهلوانئ له لوبو څخه د راپور لپاره مناسبې څيرې او مناسب غږ ته اړتيا لرئ ، د پخلي او اوبدلو د پروګرام لپاره هم مناسبو څيرو او غږونو ته اړتيا لرئ ، د خبرونو او نورو پروګرامونو لپاره هم همدا سې.
کله چې ليدونکی له تاسې څخه راپور اوري بايد ستاسې د متن ليکوال يې له ياده ووځي اوريدونکی او ليدونکی بايد تصور وکړي چې هغه څه چې تاسې يې وايا ست ستاسې دخپلې څيړنې او فکر حاصل دی.
پس پام مو وي چې هر څه هم مسولينو او پروډيوسرانو ته مه سپارئ ، او دې ټکو ته بايد پروډيوسران هم په جدي توګه پام وکړي.

دوهم : دڅيرې تناسب

تاسې بايد هڅه وکړئ د يو پښتون او يو افغان په توګه هغو کسانو ته چې ستاسې پروګرام ګوري او اوري وښاياست چې تاسې له پښتنو سيمو او افغانستانه خبرې کوئ او افغانان ياست ، پام مو وي هغه کسان چې ستاسې پروګرام ګوري هغه ټول له امريکا څخه ندي راغلي او نه يې هم له هغو او دهغوی له جامو سره دومره مينه لري لکه تاسې يې چې لرئ.
کله چې ستاسې پروګرام پښتانه او افغانان ګوري تاسې بايد لکه يو افغان او پښتون وئ ترڅو هغوی موخپل وبولي او دپردي په سترګه درته ونه ګوري ، دا دهغوی په واک کې دي چې بل ټلويژن ونيسي او خبرونه يې واوري ، ښايي ستاسې له دې پردي توبه يې ښه رانه شي
.
او که چيرې تاسې ديو کلتوري يا دوديز پروګرام په اړه خبرې کوئ او جامې مو افغاني او پښتني نه وي هسې مثال به ولري لکه دهغه چانصيحت چې خپله پرې عمل نه کوي او دا جوته شوې ده چې هغه بيا اغيز هم نه لري.
خو په هرحال تاسې بايد خپل موډ په ښه توګه سم کړئ مثلاً : مخ ، سن ، رنګ ، دويښتانو ډول ، مزي توب (چاقي) ډنګروالی او نور ...

دريم:
جامه مو بايد له پروګرام سره سمه وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويلاى شو چې هر پروګرام ځانګړې جامې غواړي. يا په بل عبارت هر ويانند بايد له خپل اړوند پروګرام سره سمې جامې واغوندي.
مثلاً: د خبرونو ويانند رسمي جامه، د کلتوري پروګرام چلوونکی ملي او ځايي جامه، د سپورټ چلوونکی آزاده او سپورټي جامه او نور... ولري.
که د ډاکټرئ د پروګرام چلوونکی چې خلکو د ځينو ناروغيو درملونه په ګوته کوي له خپل واسکټ او ګوشئ سره ښکاره شي نو ښه به نه وي؟.
حتی که شوني وي چې بک ګرونډ صحنې هم مناسبې وي مثلاً که يو ډاکټر په يو روغتون يا درملتون کې خپل پروګرام جوړ کړي او هلته خپلو ليدونکو ته درملونه وښايي او د سپورټ د پروګرام چلوونکی له يولوبغالي څخه ځومره به ښه وي او ليدونکی به يې ترپخوا زيات پروګرام وګوري او وبه يې مني.

څلورم:

د پروګرام له وخت سره سمې جامې:

ډيرکله ما په خپلو تلويزيونونو کې ليدلي دي چې حتی په اوړي کې يې د ژمي جامې اچولې دي په داسې حال کې چې پروګرام هم په اوړي کې ثبت شوی دی او په اوړي کې دادي خپريږي او ياهم په ژمي کې د اوړي جامې اچوي.
پام مو وي چې ستاسې د پروګرام ليدونکي هغه مهال ستاسې پروګرام ګوري چې له ټلويزيون څخه خپريږي او پروګرام هغه مهال له تلويزيون څخه خپريږي چې پروډيوسر او مسولين يې وخت مناسب وبولي.
که يو پروګرام په زمري (اسد) مياشت کې ثبت شوی دی او خپريږي د جديې په مياشت کې نو ليدنکی به څه احساس ولري ستاسې هغه جامې چې ګوري او د کور نه بهر واوري اويخ ګوري، دا همداسې مثال لري لکه د تيرې اونئ ورځپاڼه هغه څوک نن نه لولي که هرڅومره يې مطالب نه زړبدونکي وي ستاسې د پروګرام منځ پانګه به هم داسې وي چې نه به وي زړه شوې خو بيا هم اوريدونکی يې نه ګوري غواړي تازه تازه څيزونه وګوري.
د غه مسلې ته پام اړين دی چې په ليدونکو اغيز کوي او له تلويزيون څخه د نن ورځې د خيرې او نن ورځې د خبرونو په خپربدلو کې هم مرسته کوي.

ستاسې د څيرې سمون:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځيني وخت اړينه وي چې ستاسې په څيره کې خندا او موسکا وليدل شي ، خو ځينې وخت بيا موسکا بيخي هغه د چاخبره عيب وي ، مثلاً تاسې د يوملي شخصيت د مړينې خبر لولئ او د ټلويزيون ټول کتونکي دومره اغيزمن شوي وي چې سترګې يې نمجنې شوې وي او تاسې د خبر په پای کې موسک شئ ياهم خبر په شوخه لهجه ولولئ نه يواځې به درنه ليدونکی خپه شي بلکه يوډول سپکاوی ګڼل کيږي .
همداراز که يو دخوښئ او خندا خبر يا پروګرام وي تاسې تندی هغه د چاخبره ګونځې وي ترپايه مو څيره موسکا ونه ليدل شي اوريدونکی داسې احساس کوي لکه هيڅ چې يې نه وي ليدلي سربيره پدې دهغه زړه دهم مات کړ ، دهغه چازحمتونه چې ددغه پروګرام لپاره يې ايستلي وو هم په اوبو لاهو شول ، ځکه دا پروګرام يو تفريحي پروګرام وو او تاسې يواځې په کتلو او دخپلې څيرې په ډول سره دهغه ټول شور له منځه يووړ .
نو دهرپروګرام لپاره ځانګړې څيره ولرئ ياپه بل عبارت په خوښئ خوښ شئ په غم کې غمجن .

دتوجه جلبول :

تاسې پرته لدې چې دکمرې په مخ کې مطلب يا متن لولئ تاسې دتلويزيون له لارې ډيرو خلکو په کورونو کې هم ياست ، دهغوی په کورونو کې له هغوی سره خبرې کوئ ، داسې مه کوئ چې خلک ستاسې له څيرې څخه ستړي شي ، يايوډول کينئ او يواځې خوله وخوځوئ چې اوريدونکی آخر په خپل ځای کې تنګ شي زړه يې غواړي چې تاسې لږ وخوځيږئ .
ددې لپاره چې اوريدونکي مو پرينږدي او ترپايه درسره پاتې شي هسې حرکات ولرئ چې هغوی درته ځير شي تاسې يې له ياده ونه وځئ .
خو هسې هم مه کوئ چې هغه مو دمتن منځ پانګه له ياده وباسي او يواځې ستاسې د اداګانو سيل وکړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځمه برخه:

وروستۍ سپارښتنې:

کله مو چې پورته سپارښتنې ټولې عملي کړې او نور نو چمتو یاست چې کار پیل کړئ نو ددې لپاره چې نور په کار پیل وکړئ دا څو سپارښتنې د وروستي یادښت په توګه په یاد وساتئ.

اول: په متن یا هغه څه چې وایاست باید تسلط ولرئ:

پدې اړه پخوا هم خبرې شوې دي خو دلته یو څه توپیر لري.
که تاسې یواځې د یو مطلب ویاند یاست یعنې اړیاست متن ولولئ ، ستاسې ټوله دنده د هغه سم لوستل دي. خو که د کوم پروګرام چلوونکی یاست چې په هغه کې د میلمه د شتون اړتیا وي ، نوښه داده چې لږ ترلږه سلام او د پروګرام پیل او د پروګرام معرفي او د پروګرام خدای پاماني درسره ولیکئ او یادې کړئ.
په متن یا هغه څه چې لولئ او وایاست ستاسې تسلط سل په سل کې اړین دی. په هغه څه سربېره چې وړاندې مو وویل او تاسې هم لږ تمرین وکړ اوس وړاندې تردې چې د میکروفون ترشا کینئ په متن د تسلط لپاره لاندې ټکې هم په نظر کې ونیسئ:

الف: د لوستلو او لیکلي شوو څیزونو ترمنځ د توپیر تشخیص

لیکوال هغه متن چې تاسې ته درکوي ښایي داسې جملې او کلمې یې پکې ځای کړې وي چې یواځې لیکل کیږي او لوستل کیږي نه. مثلاً لیکوال لیکي: کومو مسلو ته چې پورته اشاره وشوه ، یا هغه څه چې پورته ولیکل شول ،.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داډول جملي ليکوال د لوستونکي لپاره کاروي نه وياندد اوريدونکي لپاره.
ځيني وخت ليکوال په يو متن کې د يو څيز د توضيح او تشريح لپاره ځيني ضروري يادونې په قوس کې نيسي مثلاً:
افغانانو نننۍ له ويارړه ډکه ورځ (دخپلواکۍ ورځ) په داسې شرايطو کې ونمانځله چې دهيواد په ګوټ ګوټ کې ترهه ګراقدمات دوام لري..
چې دلته ليکوال يو اځي يادونه کوي خو تاسې اړياست چې متن وړاندې لدې چې ستوډيو ته يوسئ بايد پوره پوره مو داڅيزونه سره سم کړي وي.

ب: نښې اېښودنې
دا په ياد ولرئ چې که غواړئ په متن ښه برلاسي وئ او زيات تسلط پرې ولرئ نو په متن کې نښې وليکئ.
مثلاً د نقطو په ايښودلو ، ويرګل او سواليې په څيرنښې کولای شي چې ستاسې په کار کې هم آساني راولي او هم تاسې وکولای شئ څرنګه چې وړاندې مو پرې غور کړئ په معنی مو يې ځان پوه کړئ هغسې پرې اوريدونکی هم پوه کړائ شئ.
کابو ټول باتجربه ويندويان ځان ته ځانګړې نښې ليکي ترڅو د متن د لوستلو په مهال يې په ياد وي چې مثلاً جمله څرنګه پيل کړي او يا يې څرنګه پای ته ورسوي او يا هم چېرته په کومو جملو ټينګار وکړي.
هغه نښې چې په متن کې يې ږدئ سرک ته ورته دي. تاسې که هرڅو په خپلو سالمو سترګو لاره وينئ خو بياهم نښو نښانو ته اړتيا لرئ. ستاسې يوه وړه اشتباه د ټول پروګرام د ثبتيدا خنډ کيږي او څه شبېه به ځنډ کوئ بيا به شروع کوئ چې هله مو د غږ آهنګ هم تغير کوي شايد هم چې لحن يا لهجه مو هم فرق وکړي ، چې داکار بيا په تلويزيون کې يو څه زياتې ستونزې زيږولای شي.
حتماً په متن کې نښې ځان ته کيږدئ او پدې برخه کې له ليکوال او پروډيوسر څخه هم مرسته وغواړئ.

ج: نورې خبرتياوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم ډیره ښه خبره ده چې په هغه څه په خبریدا سربیره چې په متن کې راغلي دي په نورو برخو کې هم خبر شئ ، دغه کار به له تاسې سره مرسته وکړي چې ترڅو هرڅومره ژر کولائ شئ په متن کې مسلط شئ.
ددغه خبرتیاوو ترلاسه کول بیا په هغه پروګرامونو کې ډیر اړین دی چې هلته بشپړ متن نشته او لکه مرکې ډیرې اړینې دي.
پدې برخه کې هغه لیکوال یا هغه څوک چې ورسره مرکه کیږي ښه معلومات درکولائ شي.

روغتیا او آرامښت:

کله چې ټاکل شوې وي پروګرام ثبت کړئ تاسې باید داسې پلانونه وکړئ چې په ښه روغتیا او آرامښت سره ستوډیو ته لاړ شئ.
په ډاډ سره ویلی شو چې ستاسې ستړیا او غوسه په پروګرام اغیز کوي ، د ستړي ویاند غږ یا د هغه ویاند غږ چې زکام وي خپل اصلي حالت له لاسه ورکړی وي او د اوریدنکي د خوښې وړ غږ ندی ،مګر دا چې تاسې وغواړئ د یوزکام ویاند رول ولوبوئ !
ځکه نو په تیره هغه ویندویان چې هره ورځ پروګرام لري باید ښه صحت ولري او په بشپړه توګه آرام او هغه دچاخبره عادي وي.
یوه تجربه هم داده چې له ویندویی وړاندې د یو یادوه ګیلاسونو نیمه ګرمو اوبو څښل هم ګټه لري.

دریم: مرښت او وړی توب:

تاسې باید پوه شئ چې په څرنګه معده ښه کار کولی شئ ؟ زه فکر کوم چې په ډیره ډکه معده یا ډیره تشه ګېډه هم نشئ کولای په ښه توګه پروګرام وړاندې کړئ.
خپل ځان وازمویئ په دې اړه هم یوه بله تجربه داده چې وړاندې له دې چې د پروګرام ثبت ته لاړ شئ په اوبو کې لږ دلیمو اوبه وڅښئ ترڅو چې حلق مو وچ نشي.

څلورم: مناسبې جامې:

د مناسبو جامو منظور هغه جامې دي چې تاسې پکې آرامه وئ ، تاسې څرنګه کولائ شئ چې له نرمې موسیقئ سره په ډیره آرامئ د رحمان بابا یو غزل ولولئ په داسې حال کې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بوټونو کې مو پښې له ميخ څخه ځوريږي او تاسې هم ورته نور طاقت نشئ راوړلای او ځان سره کشوئ ؟ !

پنځم: مناسب وخت

ځيني ويندويان باوري دي او دايې تجربه کړې ده چې له ماسپښين وروسته ويندويې د سهار له ويندويې څخه ډيره ښه ده يا دا چې هغه مهال غږ ډير ښه آهنگ لري.
يا په بل عبارت هرڅومره چې د ويندويې کار له سهاره ليرې کيږي دومره ښه کار کولای شو . ځيني هم وايې چې نه هسې نده خو بيا هم تاسې ځانونه وازمويئ.

شپږم: بايد پاک او مرتب وو

ښايي تاسې فکر وکړئ چې نو په راډيو کې به دا پاکيزګي څه په درد وخوري ځکه چې هلته مو څوک نه ويني يو اځې ته يې او تخنيکر نو که پاکې جامې ونه لرو څه پروا لري.
فرض کړئ مازيګر له اداري ووتلاست غواړئ چکر ووهئ که پاک وئ نو له دغه چکر څخه به ډير خوند وانه خلئ ؟
کله چې ستاسې ماشوم يا ميرمن پاکه او ښکلې درسته ناسته وي خوښ به نه وئ ؟
له دې به تير شو موټر خو به ډير ځغلوئ ، که په يو ککړ او هغه د چاخبره غورازه موټر کې ناست وئ ډير به ښه احساس ولرئ که په پاک او ښکلې موټر کې ؟
که نور باور نه کوئ ورشئ له يو مستري او يو بل کارګر نه پوښتنه وکړئ چې کله يې جامې پاکې وي ښه په خوند کار نه کوي ؟
دا خو پريږده چې په تلويزيون کې پاکيزګي شرط ده ، بلکې په راډيو کې هم کله چې يو وياند پاک وي ، ښه احساس لري په ښه احساس کار کوي او ښه خپله دنده اجرا کولئ شي تاسې به کله هغه رستورانت ته تللي ياست چې ډير ښه روښانه وي ښه هوا ولري او ښه پاک وي هلته که ډيرې پيسې هم ورکړئ او خوراک يې هم څومره ډير صفتي نه وي خو بيا به هم ښه احساس ولرئ همدا سې ويندويې هم ده.
يو وخت کې مې د يو دوست په کور کې يو افغان ټلويزيون کتلو ، دهيواد يو اديب چې په ښه معتبره راديو کې هم کار کوي ميلمه وو ، دهغه جامې که څه هم پاکې وې خو سمې يې نه وې اچولې او هغه څه چې يې لاندې اغوستي وو په غاړه کې بهر ښکاريدل ، که هرڅو به يې ښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې کولې خو زموږ يې له جامو سترګې نه اوښتلې او موږ ته يې زور راکاوه چې ولې يې جامې داسې وي.
که خپله يې هم فکر شي خپه به وي ، که دراډيو ویاند هم وي جامې يې سمې نه وي يو قسم يې زړه هغه د چاخبره کښاله کيږي.
تاسې تراوسه په کوم ټلويزيون کې داسې وياند ليدلی دی چې د ډيرو سګرټو د څکلو يا ... له کبله يې غاښونه ژيړ وي ؟ خو نه به مو وي ليدلی پس تاسې هم نه غواړئ داسې وئ .
او دا له ياده مه باسئ چې تاسې د موډ او سمبل په توګه په ټولنه کې ارزښت لرئ موډ هم تاسې خپروئ او خلک له تاسې نه ذده کوي ، پس مثبت اوسيږئ.

اووم: دکار ځای هوا :

بې له شکه د سټوډيو يا دکار د ځای هوا هم ډير اغيز لري. ډيرئ ويندويان په سټوډيو ګانو کې په تيره کله چې پرې د سټوډيو د پروجکټورونو وړانګې هم لګيږي خولې کيږي په تيره بيا هم په اوړي کې چې بيا په هغه کچه چې لازمه ده ښه ويندويي نشي کولائ.
همدارنګه ډير کله ساړه وي وياند اړ دی چې بخارئ ولري ، هلته که د هغه زنه لړزيږي نو بيا به يې ويندويي څه مزه ولري.
داټکی هم پروډيوسرانو ته د اهميت وړ دی او هم خپله وياند ته.

اتم: آرامه ځای

که په چوکئ او د ميزتر شا ويندويې ته کينئ نو پام مو وي چې په ښه توګه په متن تسلط ولرئ.
زما په ياد دي ډير داسې وختونه راغلي دي چې د ويندويئ په وخت به مې د چوکئ بدلولو ته اړتيا پيدا شوه ، ځکه په هغه چوکئ به نو شوم کيناستلای.
يا به هم ځينو چوکيو غچ غچ کاوه چې د غږ مسلې به ډير راته کار ګران کړ ، خو په هرحال تاسې بايد ډير پام وکړئ وړاندې تر دې چې ويندېي پيل کړئ بايد هرڅه مو سم کړي وي.

نهم: په متن کې موسيقيو کې ته پام

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر کله چې یو پروګرام د اوریدلو لپاره چمتو کیږي نو موسیقۍ ورسره میکس کیږي یا پرې زیاتیږي چې که تاسې وړاندې له هغې موسیقۍ واورئ دا به ډیره ښه خبره وي ځکه چې ښايي تاسې له هماغې موسیقۍ سره سم وکولای شئ خپل غږ ته ډیر اغیز ورکړئ.
ځینې وخت ویندویان په متن کې هغه موسیقي چې له متن سره خپریږي خپله هم کراره کراره اوري ترڅو خپل غږ ته زیات پام وکړي او هغه ته احساس ورکړي.

لسم: د غږ بیا اوریدل
که هرڅومره تخنیکر په خپل کار کې پیاوړی هم وي بیا هم د غږ په لیول کې ورسره ملګرتیا وکړئ. وړاندې له هغه چې غږ نور د خپراوي لپاره لاړشي نو یوځل یې بیا خپله هم واورئ.
خو ترټولو دا ښه خبره ده چې وړاندې لدې چې ثبت پیل شي نو یوه ټوټه غږ ثبت کړئ او یوځل یې واورئ.
په تلویزیون کې هم د اصلي ثبت له پیل وړاندې خپل غږ او تصویر وګورئ.

شپږمه برخه:

کله مو چې ثبت پیل کړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ثبت پیل شو یعنې ستاسې کار وروستي پړاوونه کچ کول نو له هرڅه زیات باید په ځان مسلط وئ.
د ثبت په مهال باید تاسې له ټولو طبیعي او هغو امکاناتو چې په لاس کې یې لرئ ښه استفاده وکړئ او له ټولو هغو استفاده وکړئ ترڅو ښه وځلیږئ.
ویاند که هرڅومره په خپل کار کې استاد وي بیا هم کله چې د پروګرام د پیل علامه ورکول کیږي لږ څه هیجاني کیږي ، خو بیا دغه هیجان ډیر ژر ختمیږي.
تاسې کله چې د میکروفون ترشا کینئ باید ټول بهر څیزونه هیر کړئ ، باید ټول فکر مو خپل متن او خپل پروګرام ته وي.
داسې احساس ولرئ چې بس نور نو په ژوندئ توګه دادي له اوریدونکو سره یم او هغوی هم هغه د چاخبره دزړه په غوږو راته څیر دي.
کله چې تاسې په خپل ځان پوره مسلط وئ نو بیا کولائ شئ ټول هغه حقونه چې په متن یا وینا کې یې باید ادا کړئ ښه ادا کولائ شئ.
لاندې څیزونه هم درسره ډیره مرسته کوي او اړین دي.

اول: ډاډ

کله چې مو ښه تمرین کړئ وي په خپل متن هم ښه لاسبري یاست بیانو د دې ځای نه پاتې کیږي چې تاسې په ځان ډاډ ونه لرئ.
په ښه ډاډ سره ستوډیو ته ننوزئ دا هم په یاد ولرئ چې ټوله ستوډیو او امکانات ددې لپاره چمتو شوي دي ترڅو تاسې یکې خپله ښه اجرا ترسره کړئ.
له اوله ډاډ ولرئ چې څومره کیدلئ شي په هغه توګه مطلب ښه ولولئ ، په ټول ډاډ سره ننوزئ او په پوره ډاډ سره خپل مطلب ثبت کړئ.

دوهم: تمرکز ، او پوره پام

دا وروستي پړاوونه دلته نور څه ندي پاتې یواځې داپاتې دي چې تاسې خپل مطلب په ترټولو ښه توګه ثبت کړئ ، ستاسې وینا ښکلې وي او په ښه توګه د لیکوال منظور تر اوریدونکي پورې ورسوئ پس همدې ټکي ته مو باید پام وي.
دلته باید داسې فکر وکړئ چې هرڅه له ستوډیو بهر پاتې شوي دي یواځې تاسې یاست او هغه مطلب چې ثبتول غواړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسي ټول ځيزونه بايد له ياده وباسئ ترڅو ښه وكولائ شئ خپل مطلب ته ځير شئ او ټول تمركز مو خپل متن ته وي.
يوه ساده لاره هم پدې اړه داده چې سترګې پټې كړئ او څو ژورې ژورې ساګانې وباسئ.

دريم: مطلب ته اهميت وركړئ

هرپروګرام چې جوړيږي ديوې اړتيا لپاره جوړيږي ، او هرپروګرام خپل ځانګړي مينه وال لري تاسې چې ستوډيو ته لاړ شئ ، پدې ستاسې كار نشته چې دا پروګرام د چالپاره دی ؟ د پوهانو ، ماشومانو ، اديبانو او نورو تاسې يوازې د متن د لوستلو مسوليت په غاړه لرئ پس پروګرام مو ډير مهم دی او ډير اهميت ورته وركړئ.
همدا تاسې ياست چې كولای شئ دهغه پروګرام اهميت زيات كړی نو هلته به بريالی وياند ياست چې په ښه توګه خپله دنده اجرا كړئ.
دا مو بايد په ياد وي چې هر پروګرام ځانګړي مينه وال لري ، كه سپورتي پروګرام اجرا كوئ كه روغتيايي يا هرډول پروګرام تاسې اړياست په ښه توګه يې اجرا كړئ.

څلورم: له اوريدونكي سره خبرې وكړئ

تجربو ښوولې ده چې د وينداويې په مهال بايد هسې خبرې وكړئ لكه له اوريدونكي سره چې مجلس كوئ.
تاسې دهمدې اوريدونكو لپاره مطلب لولئ او يا زيار ګالئ نو پدې سربيره چې اوريدونكی بايد هغه څه چې تاسې وایاست په يو ځل اوريدلو درک كړي بايد خپل اوريدونكی په خپل ذهن كې انځور كړئ چې تاسې دغه اوريدونكي ته خبرې كوئ ، هله به وپوهيږئ چې په څومره ښه توګه همدغه اوريدونكي ته چې ستاسې په ذهن كې ناست دی او راډيو ته په كلكه غوږ نيولی دی ښه پوه كړئ.
زموږ په راډيو ګانو او ټلويزيونونو كې ويندويان هسې خپل مطلب لولي ته به وايې چې د كومې محكمې امر لولي.
په ټلويزيون كې هم داسې سر ښكته اچوي او خپل كاغذ ته ځير وي ، هيڅ دافكر هم ورسره نه وي چې اوس به اوريدونكي زما پروګرام اوري.
ځينې خو هم يوازې د مسولينو له ويرې يوازې د كلمو سمې بڼې لولي نور په دې كيسه كې هم ندي چې اوريدونكی به اوس څه احساس لري.؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تیره خو په ټلویژني مرکو کې ، ویاند هغه کاغذ ته ځیر وي چې بل چا ورته لیکلی دی او کله کله خو هم تکراراً د ښاغلی فلانی او ... کلمې چې په کاغذ لیکل شوې د پوښتنو ترپایه لولي.
خو یو ځل بیا ټینګار کوو چې تاسې باید په خپل ذهن کې یو اوریدونکی انځور کړئ هغه ته خبرې وکړئ ، دلته به درته پته ولګي چې تمرین څومره اړین دی.

پنځم: له مخاطب سره صمیمي اوسئ

ستاسې پروګرام که د هرچا لپاره دی ، د ماشومانو لپآره ، د لویانو لپآره یاهم د پوهانو لپاره باید اوریدونکی مو په ذهن کې ناست وي او تاسې ورسره په پوره پوره صمیمیت خبرې وکړئ.
وایي د راډیو یو وتلي ویاند به ورسره خپل یو ملګری ستوډیو ته بیولو ترڅو هر وخت چې د هغه له ځیرې څخه د صمیمیت او موسکا لیرې کیږي هغه یې پرې غوږونه راکاږي او بیرته یې خپل صمیمیت او موسکا یاد ته ورشي.
همداسې په ټلویژن کې تاسې باید په پوره صمیمیت له اوریدونکي یا لیدونکي سره خبرې وکړئ.
باید اوریدونکی یا لیدونکی داسې وانګیري چې تاسې سربیره پر دې چې یو ښه وتلی څوک یاست بلکه په پوره زړه سوي او صمیمیت سره ورسره خبرې کوئ.
تاسې خو څه له اوریدونکي سره خپه نه یاست چې ورته په ترینګلې لهجه خبرې وکړئ ، یاهم هغه وویروئ.
اوداهم له یاده مه باسئ چې کله تاسې د مایکروفون یا کمرې مخ ته کیناستلاست نو باید پّه اوریدونکي یا لیدونکي خپل ویاړ هغه د چاخبره وپلورئ.
ډیرکله اوریدونکي یا لیدونکي وایي: یاره فلانئ ویاند څومره ځان ته په غوره کې دی .

شپږم: د شاوخوا حرکاتو ته نه پاملرنه

دویندویې په مهال ښایي په هغه متن ، ښانو او سپارښتنو سربیره نور حرکتونه او پیښې هم ستاسې نظر جلب کړي ، چې دا چاره د راډیو په نسبت په تلویزیون کې ډیره شوني ده.
ځکه چې د تلویزیون په ستوډیو کې د ستوډیو له څراغ او تخنیکر پرته نور کسان هم شته ، لکه دصحنې مدیر ، لیکوال ، پروډیوسر یا کتونکی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمرې چلوونکي هم له خپلو مسولینو څخه په ګوښه کې معلومات اخلي چې کمره څرنګه کړي نو دهغوی څراغونه هم کله مړه او بل شي چې دا پيښې بايد ستاسې په تمرکز اغيز نه وکړي ، تاسې ددې په څنګ چې د کمرو حرکت څارئ او نورې اشارې هم اخلئ بايد اجازه ورنکړئ چې دا څيزونه مو په پام بل خوا کړي.
په راډيو کې هم همداسې ، تاسې چې کله خبرې کوئ او د ستوډيو له څراغ پرته نورې باريکئ هم شته چې ستاسې پام بايد ورته وي ، خو دا څيزونه بايد ستاسې په کار کې هيڅ اغيز هم ونه کړي.
يا لنډ به وو ايو چې هيڅ حرکت بايد د کار په مهال ستاسې پام بل خوا کړي.
چې دا چارې زياتره د تخنيک له کوټې څخه چې د دوه ښيښو په وسيله له ستوډيو څخه هم بيل دی ترسره کيږي ، زياتره وخت هلته له تخنيکرانو سره خلک ناستې ولاړې کوي چې ښايي تاسې ته لاس هم وخوځوي ، او که درسره شوخي لري نو هلته خو نو بيا څه کو ې .
او لکه له ستوډيو بهر که پروګرام وړاندې کوئ يا د کوم پروګرام ويندويي کوئ نو هلته بيا دا حرکتونه زيات ليدل کيږي ، چې که تاسې په ځان بشپړ باور ولرئ نو دا څيزونه بيا ستاسې په کار اغيز نه شي کولای.
خو تاسې بايد يو اځې په هغه څه چې درکړل شوي دي لکه متن ، د څراغ بليدل او مړه کيدل او يا نور د پروګرام د پيل او پای نښانې په نظر کې ولرئ نه بل څيز.

اووم: حرکتونه

تاسې کې د تلويزيون د کمرې په وړاندې متن لولئ ددې ترڅنګ چې د يو مړي غوندې بايد متن ونه لولئ بلکه دا هم نشئ کولای چې د خپل حالت ته بدلون هم ورکړئ.
خو زما وړانديز دادی چې په راډيو کې هم بايد له پيله ترپايه خپله يوډول بڼه وساتئ ځکه دا چاره ستاسې په غږ کې سل په سل کې اغيز کوي.
کله چې تاسې غوسه وئ نو ټول اوريدونکي په آسانۍ سره کولای شي ستاسې په غږ کې په غوسه پوه شي.
اويا کله چې تاسې طنز لولئ کولای شئ لاسونه وخوځوئ او يا هم ولې پورته واچوئ چې دلته تاسې لکه يو هنرمند هسې کار ته اړتيا لرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوبل خيز چې دلته يې يادول مهم دي هغه دادي چې تاسې بايد د لانګ شاټ ، يا ميډيم شاټ تصويرونو په مهال چې کله مو پښې هم ښکاري بايد ډيرپام مو وي چې له پښو سره زيات احتياط وکړئ چې درنه پرانستې پاتې نشي.

اوومه برخه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

راپور او مرکه

که څه هم مرکه پخپله یوډول راپور او راپور هم غالبا له مرکې سره مل وي ، خو له دې دواړو څخه هر یو په راډیو او ټلویزیون کې ځانګړی ځای او مفهوم لري چې موږ هم همدغه اصل ته په پام سره مخ په وړاندې ګامونه اچتوو .
که څینې ملګري وایي چې آسانه کار په راډیو او ټلویزیون کې مرکه ده خو په لږ پام سره به دې پایلې ته ورسیږی چې هغه هیلو او تمو ته په پام سره چې له یوې مرکې څخه کیږي نو بیا به هم څیر شي چې دډله ایزو رسنیو یو ترټولو مهم کار هم مرکه ده .
یوه دقیقه مرکه کولای شي حیرانوونکې پایلې په لاس درکړي او واقعي پوښتونکی یا مرکه کوونکی باید د ډیر معلومات ولري .
په پرمختللو هیوادونو کې د هرې برخې لپاره ځانګړي خبریالان روزي لکه : جنګي خبریالان ، هنري ، اقتصادي ، سپورټي او نور څکه نو هرخبریال هرکاره نه جوړیږي او پخپله څانګه کې کافي معلومات ترلاسه کوي .
څینې هغه استادان وایي چې د تحقیق یوه ترټولو ښه لاره مرکه ده . مرکه د اطلاعاتو د ترلاسه کولو لپاره ډیره ښه او ساده لاره ده .
څینې داسې کارپوهان شته چې څینې مطالب نشي کولای ولیکي خو په آسانۍ سره کولای شي په مرکې کې یې ووایي او همدارنګه دلیکلو په وخت پام هم زیات کوي .
څکه نو ځوک چې د راډیوټلویزیون یا هم نورو مطبوعاتي دفترونو لخوا دمرکې لپاره استول کیږي دهغوی دنده د متن له لوستونکي څخه سخته ده .
مرکه کوونکی اړ دی چې هسې اخلاقي او علمي وړتیاوې ولري چې هغه چا سره چې مرکه کوي داسې صمیمي او د اعماد رابطه ټینګه کړي چې هغه شوق ، هیجان او د مسولیت احساس وپاروي .
مرکه په حقیقت کې یو شفاهي او دقیق پوښتنلیک دی چې هیڅ د شک ټکی نه پریږدي او د اطلاعاتو د ترلاسه کولو لپاره ډیره کاریدونکې لاره ده .
مرکه په دوه ښو ترسره کیږي :

اول : له وړاندې ټاکل شوې وي

دا ډول مرکه معمولاً د موضوع په همغږۍ او له پخوانۍ ژمنې سره سم ترسره کیږي .

دوهم : ناڅاپي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناڅاپي مرکې چې کله ورته ګزارش هم ویلی شي څوک چې ځواب ورکوي د حاضرینو له منځ څخه غوره کیږي له مکاني نظره هم داډول مرکه په دوه برخو ویشلی شو .

الف: په دننه ځایونو کې (پلاتو)

ب: په بهر ځایونو کې (لوکیشن)

هره مرکه یا ګزارش که د وخت او هغه لګښت له مخې چې پرې راځي ګټوره نه وي نو بې ګټې ده .

د هرپروګرام د پوښتونکي ژبه د زرګونو بلکې د میلیونونو خلکو ژبه ده . ځکه نو کومې پوښتنې چې مطرح کیږي باید په ډاګه او روښانه وي او هڅه وکړي چې مناسب ځواب ترلاسه کړي .

ښکاره خبره ده چې هره مرکه باید یوڅه اوریدونکي ته وروښیي او یا لږ ترلږه د مطرح شوي پوښتنې ځواب ترلاسه کړي . مرکه کوونکی که له چارواکي سره خبرې کوي نو ښه خبره ده چې د ډیرو په خیرراغلې او تشریف مو راوړ په ځای ډیر ځیر واوسي چې د مرکې حق ادا کړي .

ډیر داسې مرکه کوونکي شته کله چې له چارواکي سره مرکه کوي ، نوخپله ورته کینې هغه یې خوشې کړی وي چې څه وایي هغه وایي ، خپله ځان ته لا د پوښتنې جرات هم نه ورکوي چې د اوریدونکي پداسې وخت کې له مرکې ښه نه راځي .

یاهم د وړوکوالي احساس کوي ، خبرې په مهرباني وکړئ ، که ممکنه وي او ... کلمو پیلوي چې هم ځان وړوکی کوي خو په حقیقت کې ورسره میلیونونه کسان چې د هغه پروګرام اوري یا ګوري هم وړوکي کوي .

خو له عامو خلکو سره په کوڅه او بازار کې هسې پوښتنې کوي ته به وایې چې خپله د ریاست جمهوري له مانئ څخه راوتلی دی او یوډول احسان په مرکه ورکوونکي اچوي .

کله چې له کوم مجرم سره هم مخ کیږي هسې چلند کوي ته به وایي چې خپله یې په معصوم او پاک دی هیڅکله هم ترې خطانه کیږي ، یاهم قاضي دی .

دلته څو ټکي یادول غواړو

اول: دهرډول خبرو اترو لپآره باید ستاسې کلتور ، خبراوی او جامه مناسبه وي یا په بل عبارت ستاسې شخصیب باید د مرکه ورکوونکي له شخصیت سره په بشپړه توګه برابر وي ترڅو ښه وکولای شئ هغه مو په آسانۍ سره ومني او ستاسې شتون سپکاوئ ونه ګڼي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو شل کلن ځوان چې رنګارنګ کمیس او ډولي پتلون یې اچولي دي نشي کولای په هغه توګه چې لازمه ده له دیني شخصیتونو او علماوو سره اړیکې ټینګې کړي ، او هغه د چاخبره هر اړخیزه مرکه واخلي.

دوهم: د هغه ځای چې پکې مرکه کوئ دود او آداب مراعات کړئ ، او د مرکه ورکوونکي ګروهنو ته احترام او پام وکړئ.
که کوم مسجد یا کور ته ولاړاست چې خلک هلته بوټونه دننه نه وړي تاسې هم خپل بوټونه بهر ته یوسئ.

هغه ټکي چې باید پرې وپوهیږئ
اول: مرکه کوونکی باید پوه شي چې د دغه مرکې موخه څه ده
دوهم: د مرکې پیل باید داسې وي چې هم د اوریدونکي پام جلب کړي او هم یې موضوع ګوتو ته ورشي.
مثلاً: پدې ورځو کې داسې ویل کیږي چې ... البته دا موضوع ...
- څه موده وړاندې چارواکو وویل چې.... خو هغه څه چې نن ورځ پښیږي د چارواکو د څرګندونو خلاف دي...
دریم: پوښتنې باید لنډې دقیقې او روښانه وي. هره پوښتنه باید په ترټولو لنډې جملې کې بیان شي او په عین حال کې باید بشپړ بیان ولري او روښانه وي.
روښانه پوښتنه کولای شي روښانه ځواب ترلاسه کړي. ځکه نو ښه خبره ده چې ټولې هغه برخې چې پوښتنه پکې شته ده باید جلا شي ، البته کله کله داسې هم پېښیږي چې مرکه ورکوونکی د څو پوښتنو ځوابونه په یوځل وړاندې کوی.
که تاسې د هرې ساده پوښتنې لپآره اړ شئ چې سمه جمله پیدا نه کړئ او یاهم بشپړوونکې نه وي نو هم به مرکه ورکوونکی داسې وانګیري چې تاسې نه مطالعه لرئ او نه هم پدې اړه درسره پوره معلومات شته.
څلورم:
پوښتنې باید له اوله یعنې له مهم ټکي ترپایه په منظمه توګه مطرح شي یو به هغه وي چې تاسې به اړیاست چې یوه فوري پوښتنه وکړئ یعنې داسې څه وویل شي اوریدونکو ته یې روښانول اړین وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او یاهم یوه پوښتنه ډیر اوږد ځواب وغواړي ، خو بیاهم تاسې باید هڅه وکړئ چې لومړئ مهمې مسلې وپلټئ او په تدریج سره وړو مسلو ته راشئ.

پنځم:

پام مو وي هغه څه چې مرکه کوونکی وایي چې ستاسې د پوښتنې ځواب وي نه داسې چې تاسې له اسمانه خبرې کوئ او مرکه کوونکی مو له ځمکې څخه په بابولالو سروي.

زیاتره وخت مرکه کوونکی هڅه کوي ستاسې له پوښتنې څخه ځان بلې خواته کړي ، په تیره هم چارواکي یاهغه څوک چې پرې نیوکې شوې وي ، تاسې باید اجازه ورنکړئ چې له پوښتنې مو لیرې شي.

شپږم:

د مرکه ورکوونکي ځوابونو ته ځیر واوسئ ځکه چې ډیرې پوښتنې داسې پیدا کیږي چې له اوریدونکي سره پاتې کیږي ، او ستاسې ورته پآم نه وي شوی.

یواځې په هغه پوښتنو چې ستاسې په کاغذ لیکل شوې دي پرې بسنه مه کوئ ، هڅه وکړئ ډیر معلومات تر اوریدونکي پورې ورسوئ او هغه موخه چې تاسې یې د مرکه په ترسره کولو کې لرئ ترډیره ورته ورسیږئ.

اووم:

کله په ډیره ځیرکئ سره کولای شئ ځینې ځوابونه تکرار کړئ مثلاً یوچارواکی په خپله مرکه د دې پوښتنې په ځواب کې وایي:

- ښاغلی... ستاسې رسندویي او تبلیغاتي اړخ کمزوری دی فکر نه کوئ چې د رسنیو له لارې تبلیغات به هم د ښار په پاکولو کې مرسته وکړي ؟
- بلې دې مسلې ته هم باید پام وشي.

تاسې کولای شئ دده ځواب بېرته تکرار کړئ.

- بلې دې مسلې ته هم باید پام وشي ! نو لدې داسې څرګندیږي چې پخوا ورته پام ندی شوئ ؟

یاداسې نور...

داهم په یاد ولرئ چې د مرکې له موخو څخه یوه داهم ده چې هغه ټکي چې تراوسه ورته پام ندی شوی دهغه یادول او هغې ته پام جلبول دي.

مرکه یواځې د طلوع تلویزیون په څیر د نیوکو د ټولګې معنی نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: خپل معلومات هم د پوښتنې په چوکاټ کې واچوئ ترڅو له مرکه کوونکي سره د لا زياتو معلوماتو په برسيره کولو کې مرسته وکړئ.
يو به هغه وي چې مرکه کوونکی په هغه اړه معلومات ونه لري نو بيا کولای شی په اړه يې تاسې خپله معلومات وړاندې کړئ او ووايئ چې د هغه معلوماتو له مخې چې د دغه پروګرام څيړونکو په لاس راوړي دي.
نهم:
بلې خواته لاړ نشئ، که څه هم ډير احتمال د مرکه ورکوونکي دی چې بلې خواته لاړشي خو تاسې بايد ډير ځير وئ چې هغه هم په بشپړه توګه کابو کړئ څه وار خودې شو چې تاسې خپله هم په بله ولاړ شئ.
لسم:
دا له ياده مه باسئ چې ستاسې پروګرام د ټولنې بيلابيلې پرګنې ګوري او اوري. ځکه هم نو ډېر روښانه او د پوهاوي وړ ځواب ته اړتيا لرئ.
مثلاً که د کورجوړونې په اړه خبرې کوئ يا هم داقتصادي مسايلو په اړه خبرې کوئ مرکه کوونکی فيصدیو ته مخه کړي، او يواځې وايي چې سږ کال د تير کال په نسبت دومره فيصده زياتوالی لرو دومره فيصده کموالی لرو چې د څلورو کلونو وړاندې په نسبت دومره زياتوالی يا کموالی کيږي نو اوريدونکی او ليدونکی به ورته يواځې موسک شي نور به پدې پوه نشي چې نو دقيقاً څومره لاسته راوړنه لرو، چې دلته تاسې د مسوليت په نه درک يا په کمزورئ تورن کيږئ که څه هم تاسې به پرې ښه وپوهيږئ.
دلته بايد تاسې بيا پوښتنه وکړئ چې مرکه کوونکی درته بشپړ او روښانه ځواب وړاندې کړي چې دومره کورونه مو جوړ کړي دي يا دومره لکه، ميليونه يا ميلياړده افغانئ عايد لرو چې د تيرکال عايد مو دومره ميليونه يا ملياړده افغانئ وو.
او بيا وروسته دا پوښتنې هم مطرح کړئ چې دا کورونه چيرته جوړيږي؟ چاته به ورکول کيږي؟....
دا هغه پوښتنې دي چې ستاسې اوريدونکی يا ليدونکی غواړي پرې وپوهيږي، پدې صورت کې به مرکه کوونکی هم دقيق شي او هغه د چاخبره لافو ته به نه مخه کوي او په خپل قول به هم بيا ولاړ پاتې کيږي.
يوولسم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرکه ورکوونکي نوم او دنده په بشپړه توګه یاد کړئ. مثلاً ... ښاغلی ډاکټر ... د ... مشر یا هم. ښاغلی جنرال ... د .... قوماندان....

کله چې تاسې د هغه نوم اخلئ هغه ویاړ کوي او یو ډول احساس هغه د چاخبره پکې زیاتیږي او بې شکه ستاسې په پوښتنو هم اغیز کوي.

که مرکه اوږده وي نو دا نوم یو یا دوه ځله تکرار کړئ ترڅو هغه کسان چې په نیمایي کې له مرکې اوریدلو یا لیدلو سره یوځای کیږي هم پدې پوه شي چې څوک دی او څه کاره دی.

دولسم:

ستاسې په لږ بې پروایئ سره د مرکه ورکوونکي زیاتي خبرې له اصلي ځواب څخه څو چنده زیاتیږي.

موږ ډیر دا عادت لرو کله چې د خبرو لپآره فرصت پیدا کوو ډیر په جزیاتو خبرې کووا او د تملق کلمې ډیرې کاروو یاهم ځان ستایو او کله هم له دغه فرصت څخه د راتلونکو مرکو داحتمال لپاره کاروو.

ډیره پېښیږي چې د مرکه ورکوونکي ټول ځواب یو اځې یوه لنډه جمله وي خو هغه په سلام او د شعر او حدیث په ویلو او د پروګرام له کارکوونکو څخه په ډیرو مننو سره ډیر وخت تیر کړی وي.

کله هم دغه زیاتي ویناوې ایډیټ کیږي خو هرکله هم نه وي.

دیارلسم:

تاسې هم له ډیرو مننو او ژورو ښه راغلیو څخه ډډه وکړئ او اصل مطلب بیان کړئ، ځکه چې له بل هرچا تاسې خپله ښه پوهیږئ چې د راډیو ټلویژن وخت له هرڅه مهم دی.

څوارلسم: که کوم ځواب ستاسې په خوښه نه وي نو په ډاګه مه وایاست چې زه نشم کولای ستاسې داځواب ومنم ځکه... دا چاره له مرکه ورکوونکي سره ستاسې د ټکر په معنی ده او ښایي بیا ونشی کولای چې په زړه پورې مرکه ترلاسه کړئ.

تاسې خپل مخالفت داسې هم بیانولای شئ.

- ماتراوسه فکر کاو ...
- ستاسې دا دلیل د ډیرو هغو کسانو لپاره چې تراوسه یې زما په څیر فکر کاوه چې .... د پام وړدی ... خو

پام مو وي چې تاسې مرکه کوی نه مباحثه ، تاسې له هغه څخه پوښتنې کوئ او هغه خپل نظر وایي که سم وي که ناسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دامو باید په پام کې وي چې تاسې یواځې د پوښتنې حق لرئ او دځواب حق له مرکه ورکوونکي سره دی او تاسې اړ نه یاست چې هغه له خپلې عقیدې واوړئ نه ستاسې دنده داده.

پنځلسم:

دهغه پوښتنو له مطرح کولو څخه چې ځواب یې معلوم وي ډډه وکړئ ، مثلاً تاسې له چا پوښتنه کوئ: چې ستاسې په نظر حجاب ښه دی ؟

شپاړسم:

کله چې مرکه ورکوونکی خبرې کوي باید ستاسې پام هغه ته وي .

تاسې له هغه پوښتنه کوي او دا طبیعي ده چې هغه تاسې ته ځواب وایي او هیله لري چې تاسې یې ځواب ته ځیر وئ. ځینې ویندویان په مرکو کې یواځې هماغه لیکل شوي کاغذ ته ګوري او بس دې ته انتظار وي چې څرنګه مرکه ورکوونکی وروستی جمله ووایي نو خپله بله لیکل شوې پوښتنه مبارکه مطرح کاندي.

اولسم:

د ځینو کلمو او جملو په معنی کې ځیر واوسئ. ډیر کله داسې کیږي چې سخت ویوکي کاروي یا داسې اصطلاحات کاروي چې هرڅوک یې معنی نه پوهیږي.

دغه ډول ویوکو او اصطلاحاتو ته مو ډیر پام وي ځکه چې له هرچاسره فرهنګونه نشته چې ستاسې دانګلیسي او عربي مبارکې کلمې وژباړي چې دا به څه معنی لري ؟

چې دا بحث هم هغه بحث ته راجع کیږي چې وړاندې موو ویل تاسې باید په یاد ولرئ چې ستاسې پروګرام دټولنې هره طبقه او پرګنه ګوري باید دهغوی په ژبه خبرې وکړئ.

اتلسم:

ډیرکله مرکه کوونکي دهرې پوښتنې په سر کې وایي: وبخښئ که پدې اړه هم معلومات ورکړئ یا مهرباني وکړئ...

کله چې یوڅوک ستاسې بلنه مني او له تاسې سره مرکې ته حاضریږي نور دې ته اړتیا نشته چې تراخره ترې بخښنه وغواړئ او دومره ډیره مهرباني پرې وکړئ چې اوریدونکی یا لیدونکی ستړئ کړئ !.

یا هم له چارواکو سره په مرکو کې وایو :

محترم وزیر صاحب !... که مهرباني وکړئ..

کیدای شي پدې اړه زموږ اوریدونکو ته معلومات ورکړئ چې....

(c) ketabton.com: The Digital Library

یاهم وایو چې زموږ ځینو اوریدونکو غوښتنه کړې چې تاسې ورته د... په اړه ووایاست.
هرڅوک خپله دنده لري ، که وزیر دی که ولسمشر دهغه دنده ده چې دخپل ملت لپاره خدمت وکړي او په کومو برخو کې چې تاسې ترې پوښتنې کوئ هغه خپله دغه ځوابونو ته حاضر شوی دی اوس نو دادومره بخښنې څه معنی لري ، چې داچاره ستاسې په جرات او هغه موخې چې غواړئ یې تر اوریدونکو پورې ورسوئ ستاسې دناکامئ لامل کیږي.
ډیر کله مې په خپلو راډیوګانو او ټلویزیونونو کې اوریدلي او لیدلي دي چې له ښاروال صیب څخه خلک غوښتنې لري ، او کله چې په مرکو کې هم حاضریږي نو مرکه کوونکي ترې بخښنې غواړي او مهرباني پرې کوي.
داد هغه دنده ده چې د خلکو په غوښتنو عمل وکړي که هغه هم نشي کولای نو خپل دلایل وړاندې کوي په موږ یې څه چې ورته ووایو که مهرباني وکړئ او لطف وکړئ...
البته زما منظور داندی چې موږ د نو له خلکو سره په ترخه لهجه مرکه کوو او داسې کلمې کاروو چې نه یوازې په مرکه کوونکي ښې نه لګي بلکې د اوریدونکي غوسه هم وپاروي.
نولسم:
که داسې احساس کوئ چې دا کومه مرکه چې کوئ یاهغه متن چې لولئ ستاسې دکاري او مطالعاتي زمینې سره اړخ نه لګوي مه یې منئ.
وړاندې مو هم وویل چې هڅه وکړئ په هغه موضوع چې بحث پرې کوئ ښه پرې مسلط وئ.
شلم:
اجازه مه ورکوئ چې مرکه ورکوونکی مو موضوع تکرار کړي.
موږ زیاتره عادت کړی دی چې یوه موضوع په ډیرو خبرو کې تکراروو که څه هم یو مجلس او یوه ناسته وي. نو تاسې خپل وخت اودمرکې اهمیت ته په پام سره مرکه کوونکی مه پریږدئ هغه مطلب چې پخوا یې بیان کړ بیاهم ووایي.
یوویشتم:
د مرکه ورکوونکي له احساساتو او د بیان له آلو سره پام کوئ. ډیر داسې کسان شته چې په خپلو خبرو او چالاکیو سره خلک ترخپل اغیز لاندې راولي او څه چې یې زړه غواړي هغې خوا ته یې بیایي .
په یاد مې دي ، زموږ د ولسي جرګې یو وکیل ډیرې په ناز خبرې کولې ، که څه هم دهغې عادت په ناز خبرې کوي ، خو خبرې یې ښې او پخې وې ، واقعاً زما په اند هماغه حقیقت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو . مګر یو بل وکیل په شور او هیجان سره خبرې کولې د خبریالانو راپورونه یې تراغیز لاندې راوستلي او لومړیتوب یې ګټلی وو .
دوه ویشتم: خپل نظر له ځان سره وساتئ او یوائې د مرکه کوونکي نظرته اهمیت ورکړئ مثلاً :

- ښاغلی ... ټول پوهیږي چې ... په دې اړه تاسې څه فکر کوئ ؟

نو څه فکر به کوي ، کله چې ته ورته ځواب هم په مخکې وایې نو بیا څه اړتیا ده هغه خوار پرې انرژي ولګوي که بیا ډیر جزوي له بلې پوښتنې سره یې وتړئ او په بله توګه یې ځواب ترلاسه کړئ.
یا هم وایو چې: ښاغلی ... ستاسې نظر د هغه افغانانو په اړه څه دی چې په بهر هیوادونو کې میشت دي او خپل هیواد ته د ستنیدلو ډیره مینه هم لري خو امکانات ورته برابر ندي.
هغه خوار به هم وایي چې هو ولا زړه یې غواړي خو امکانات برابر نه دي خو موږ کوښښ کوو .
لدې به هلته ښه وه چې تاسې پرې دا هم ورزیاته کړې وای چې تاسې هم کوښښ کوئ خو بیاهم په بشپړه توګه امکانات ندي برابر شوي چې هغوی خپل هیواد ته راستانه شي.
دوه ویشتم: د پوښتنو د برابرولو په مهال هغه پوښتنې چې تاسې پوهیږئ د مرکه کوونکي غوسه پاوري اخرته پریږدئ.
په داسې صورت کې به تاسې خپل مطلب ترلاسه کړئ وي ، یاهم که مرکه تمامه شي تاسې به ناکامه نه وی پاتې شوي ، او له ټولو مهم دا چې ستاسې پروګرام د پای ته رسیدلو په حال کې دی دا چې ستاسې دپروګرام یا مرکې پیل جالب وو او ښه پیل شوی وو نو پای یې هم باید ښه او اغیزمن پای ته ورسوئ.
خو داد دې معنی نه لري چې تاسې نو په خپلې پوښتنې کې دهغه سپکاوئ وکړئ یاهغه ته بد رد ووایاست.
درویشتم:
په پام کې ولرئ چې په هره مرکه کې د ستونزې بیان یو اړخ دی چې باید په خلاصه توګه یې یادونه وکړئ او د قضیې بل اړخ د ستونزې په هواري کې د اړوند لوري اقدامات یا فعالیتونه دي چې ستونزې خلک ژر حس کوي.
په هغه صورت کې چې تاسې دخلکو ستونزې بیانوئ او چارواکي خپلې ستاسې هنر دادی چې خلک مو هم له هغو ستونزو هم خبر کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور ویشتم:
ستاسې ویوکي او اصطلاحات له پروګرام سره سم وي. او یا هم ستاسې د بیانولو طرز د مرکه کوونکي له سن او کلتور سره مناسب وي.
څلورویشتم: د خپلې مرکې پایله جوته کړئ ، په هغه څه چې بحث شوی دی یا هم په ځینو شیزونو اعتراف شوی دی یا هم د ځینو شیزونو وعدې ورکړل شوې.
او که شونې وي خپل د مرکې لوري ته هم اجازه ورکړئ چې د مرکې پایله له خپله نظره په ګوته کړي کنه تاسې باید حتماً دا کار وکړئ.
بالاخره تاسې باید داسې مرکه کوونکی یاستئ چې کله له چاسره مرکه کوئ نو هغه ونه وایي چې یوڅه به ووایم بلکه ووایي چې څه ووایم ؟
.

راپور

(c) ketabton.com: The Digital Library

داچې وړاندې مو هم وویل چې هره مرکه یو ډول راپور دی او هر راپور معمولاً له مرکې سره مل وي او بیا دا دواړه له هغه څه سره چې موږ پرې نوم ویندویي ایښی تړلي دي.
همدا راپورونه په دوه ډوله ویشلای شو.

اول:

له مرکې پرته راپور

چې دا ډول راپور د ویندویۍ هرډول شرطونو ته اړتیا لري او هغه څیزونو ته چې وروسته به وویل شي هم اړتیا لري.

دوهم:

راپور له مرکې سره

څوک وایي چې راپور د سټوډیو له ویندویۍ څخه آسانه دی؟ یو ویاند چې د تمرین او مطالعې وخت لري څرنګه تصور کوي چې کاریې له یو راپور څخه ګران دی چې هغه یوازې یو وخت لري چې خپل راپور وړاندې کړي.
آیا د سټوډیو هر ویاند کولای شي په راډیو یا ټلویزیون کې ژوندی پروګرام وړاندې کړي یا هم له واټونو او سختو سیمو څخه معلومات وړاندې کړي؟ خو نه.
هغه راپورټر چې په خپل راپور کې له بیلابیلو کسانو سره مرکو ته اړ دی په ټولو هغو څه چې د مرکې په برخه کې مو وویل پابند دی. یوځل بیا یادونه کوو چې د مرکې ټولو قوانینو ته هم اړتیا لري خو خپل ځانګړي مسایل هم لري.
په کلي توګه په راپور کې دوه څیزونه باید مراعات شي.
الف: کلامي اړخ
ب: فني اړخ
الف: کلامي اړخ:
اول:
ترخپله وسه له هرچا سره په خپله ژبه خبرې وکړئ. مثلاً کله چې له یو ماشوم سره د یوې مسلې په اړه خبرې کوئ که ورسره د هغه په ژبه خبرې ونه کړئ خپل مطلب ته په آسانۍ سره نه شئ رسیدلای له کورنۍ میرمنې سره.. او همدا راز د بهرنیو چارو له وزیر سره.
له ماشوم سره په ماشومانه، له میرمنې سره په خپله کورنۍ ژبه او له وزیر سره هم په هغه لهجه او طرز سره خبرې وکړئ چې لدې وړاندې وویل شول. مناسب لحن، سن، کلتور او...
دوهم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهر کس واقعي نظر واورئ ، ډیر کله که موږ په یو ټول کې وو نو که ځلور کسان په یوه خوله یوه موضوع تایید کړي موږ یې هم تاییدوو نو تاسې هڅه وکړئ له بیلا بیلو کسانو څخه بیلا بیل نظرونه واورئ ، او ددې په ترڅ کې خپل نظر هم په جیب کې کیږدئ.

دریم :

له خلکو څخه کلي پوښتنه مه کوئ یا هم له یوې کلي پوښتنې څخه وروسته جزیي پوښتنې مه مطرح کوئ ځکه چې ښایي هغوی ستاسې د پوښتنې هر جز ته ځواب ونه لري.

او د خبریالانو د میکروفون په وړاندې ډیر خلک سره وارخطا شي نو هله باید ده چې ډیره مو پوښتنه ساده او ځواب یې هم ساده وي.

ځلورم :

خلک مه محاکمه کوئ ، تاسې یو خبریال یاست نه قاضي یا ... تاسې باید له خلکو سره داسې خبرې وکړئ چې نه غوسه ورشي او نه هم خجالت شي.

یا په بل عبارت تاسې له خلکو سره خلک شئ.

پنځم :

د خبرواترو لپآره غوره کیدونکو کسانو ته په پام سره داسې پوښتنه مطرح کړئ چې ځواب یې ګټور او رغنده وي.

شپږم:

کوم څه چې په تصویر کې شته پوښتنه یې مه کوئ.

ډیر وخت زموږ په تلویزیونونو کې داسې شوي دي چې یو ځوک ښه ګوري چې هغه دی څه کوي خو بیا هم خبریال ورځي ترې پوښتنه کوي څه کار کوې ؟

یو ځل مې همداسې څه خیز کتلو . له ځان سره مې وویل کاشکي اوس خو دا کس په پورې وخاندي او ورته ووایي چې مګر په خپله سترګې نه لرې چې دا څه کوم اخته یم ؟

اووم:

د هغه چالپاره چې وروستی کس دی او خپل نهایي نظر وړاندې کوي د نورو خلکو نظرونه هم بیان کړئ.

او بیا وروسته ترې اخري پټ ځیزونه وپوښتئ.

فني اړخ :

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې ښه تصویر او غږ د خپراوي لپاره وړاندې کړئ ، دغه ټکي باید په نظر کې ولرئ.

اول:

د تصویر بک ګرونډ ته مو پام وي ، وړاندې لدې هم اشاره وشوه چې د شاوخوا تصویر باید لیدونکی له اصلي مطلب څخه بلې خوا ته متوجه نکړي.

مثلاً کله چې تاسې د جامو دیوې هټۍ په مخ کې له یو چاسره د سړکونو د وضعیت په اړه خبرې کوئ نو دلیدونکي به ډیر په هټۍ کې جامو ته وي ښـآیي ستاسې دخبرو مهمې برخې یې له نظر تیرې نشي ، همدارنګه دیوالي تبلیغاتو او نورو څیزونو ته هم باید تر وسه وسه پام وکړئ.

کله کله هم خلک سره ټولیږي کمرې ته لاس خوځوي ، چې هله به له راپور څخه سم بنډار جوړ شي او لیدونکی به مو له راپور څخه هومره ستړی نشي لکه دخلکو له بیروباره !

دوهم:

نور ستاسې دتصویر په روښانتیا او شفافیت کې مهم رول لوبوي. کله چې تاسې په آزاده فضا کې خبرې کوئ ځیر واوسئ چې د ونو دښاخونو او پاڼو د پاڼو سیورئ یامو دمیکروفون سیورئ... مو دتصویر روښانتیا داغي نه کړي.

دروښنایۍ لورئ په نظر کې ونیسئ او هڅه وکړئ چې مرکه کوونکی مو داسې لوري ته وي چې ښه وکولای شئ ښه تصویر یې ثبت کړئ.

که څه هم داځینې څیزونه په کمره مین یاتخنیکر پورې اړوند یږي خو داچې خبره له راپور څخه ده دلته مو یې یادول اړین وبلل.

دریم:

د مرکه کوونکي او ځوابوونکي ترمنځ د مایکروفون حرکت دغږ په یوډول والي کې ډیر اغیز لري ډیر وخت داسې کیږي چې خبریال خپل مایک نه خوځوي او دخپراوي په وخت یې هماغه غږ خپریږي هم چې په سمه توګه اوریدونکی نشي کولای ستاسې غږ واوري او داغږ بیا په ایډیټ کې هم نه شي سمیدلای که سمیږي وخت ډیر غواړي او دخبریال راپور بیا ډیر وخت خبره هم نده.

څلورم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځينو کسانو له مرکو څخه ډډه وکړئ ، چې د هغوی يا جامه سمه نه وي يا يې نظافت سم نه وي يا يې هم خبرې ، حرکات او ژابلې ژوول. يو به هغه وي چې ستاسې پروګرام به دهمداسې خلکو لپاره وي.
چې داکار زموږ په تلويزيونونو کې شته چې هغه خلک چې په کورونو کې ناست دي د داسې خلکو په ليدلو سره خپه کيږي ځکه چې دهغوی ځوانان او دکورنۍ غړي هم داسې احساس کوي چې ښايي داجامه به ښه وي.
په کلي توګه ويلی شو چې د ښه کلتور دخپرولو لپاره هڅه وکړئ.

هغه څيزونه چې په دې برخه کې مو ياد کړل ښايي دډيرو دوستانو په نظر څرګند او تکراري وي خو بيا هم ددې څيزونو يادول زيان نه لري. دوهم دا چې ټول هغه دوستان چې د لومړي ځل لپاره د راپور په جوړولو پسې ځي پدې څيزونو پوهيږي ؟
خو بياهم ستاسې دبرياليتوب په هيله کولای شئ له لږ دقت وروسته زموږ د پورته يادونو په رښتينوالي هم وپوهيږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تبليغاتي ژبه:

نن ورځ راډيو او ټلويزيون ، سوداګريزو اعلانونو ته د يوې مالي سرچينې په توګه اهميت او اړتيا لري ، يا په بل عبارت د پيسو په مقابل کې تبليغ د راډيو او ټلويزيون د پروګرامونو يوه لويه برخه جوړوي.
په تبليغاتي ويندويۍ کې ، د توکو د معرفي کولو او دهغه د رانيولو لپاره د اوريدونکي يا ليدونکي جلبول ، ترټولو اړينه خبره ده ، دا چې په څه ډول او کوم ځای کې معرفي کيږي په موږ پورې اړه نلري ، موږ غواړو د ويندويۍ د څرنګوالي په اړه يې خبرې وکړو .
زموږ په ټلويزيونونو لکه طلوع او آريانا کې به تاسې هم ليدلې وي ، ځينې وخت داسې سوداګريز اعلانونه چې د ښځينه وو لپآره د توکو معرفي وي ، نارينه وياند لوستي وي ، يا هم د ماشومانو لپاره کوم څيز اعلانيږي په داسې لهجه يې ثبت کړی وي چې ماشوم څه غټان يې هم له اخيستلو ويرولي وي.
لطفاً لاندې مثالونو ته ځير شئ:
اول: پنځه سوه نقدي جايزې ، کمپيوټر ، کور ، موټر .... هووووووو څومره عالي يو اځې او يو اځې عزيزي بانک ....هههههه... بلې ، زه هم فکر کوم .
دوهم: يخ ، خوندور ، خواږه ، هرځای ، ارزانه .... يو اځې د ماشومانو لپاره ... هه يوه شوم ... هووووووووم ګل بهار ايس کريم.
دريم: ښه کيفيت ، ښه مځينه ، ښه راتلونکې ، ښه ژوند ، ښه پاکي ، آساني ، نرمي ، خوشبويي ...... ههه فلانی صابون. د هرچالپاره هووم .
څلورم: موږ خپله ايماني او وجداني دنده ګڼو چې ، د وطن د دښمنانو ملاماته کړو او مخ په وړاندې ګام کيږدو . راځئ په دې برخه کې مو ملاتړ وکړئ ، هيڅوک مه پريږدئ چې زموږ د راتلونکي نسل راتلونکې د اور خوراک کړي ، د ښونځيو سوځونکو ته په خپله سزا ورکړئ.
يادا سې نور...
لمړی د يو بانک اعلان دی ، ښايي په دې بانک کې ښځينه هم اکونټونه ولري او نارينه هم په جايزو کې هم ښايي دواړه شريک وي. خو دا چې د نارينه وند ډيره ده که نارينه ويانديې ولولي زه فکر کوم ښه به يې ولوستلای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لمړي سر کې چې څوټکي لوستل کيږي که په ټينګار او ډيري تلوسې ولوستل شي خوند يې زياتيږي ، بيا په تصويرونو کې دخپلو خوبونو له پوره کيدو وروسته وايي څومره عالي خو دا لوستل او ويل بايد له هغه اول سره ډير توپير ولري دا په ډيره تلوسه لوستل کيږي او بيا کله چې د اعلان وروستۍ برخه راځي هلته له ډيرې خوښۍ وروسته خاندي او د يو ليدونکي يا هغه چا په توګه چې دغه څيز اخلي وايي زه هم فکر کوم .
په هر اعلان کې له کمپيوټري تصويرونو ، سازونو ، سندرو او هرڅه ويندويي مهمه ده که د ويندويۍ کيفيت خراب وي ټول اعلان هيڅ کيږي او دامو بايد په ياد وي چې د تلويزيون او راډيو سوداګريز اعلانونه په تفريحي پروګرامونو کې شامليږي که يې د ويندويۍ کيفيت خراب وي نه يوازې يې د اعلان خاوند ته ګټه نه رسيږي بلکې د ټلويزيون د خپرونو يعنې د تفريحي پروګرام د بدرنګۍ لامل هم کيږي .
دوهم اعلان بيا د ماشومانو لپآره دی ، دغه اعلان په هغه ډول چې د عزيزي بانک اعلان مو ولوست لوستلای شو ؟ دومره غټ غږ پکې ځايولی شو .
طبيعي ده چې د ماشومانو لپاره د خپرونې ، اعلان او هرڅه ژبه بايد عاطفي وي ، نرمه وي له مينې ډکه وي ، ترڅو خپل مخاطب چې هغه ماشوم دی له ځانه سره وساتلای شي .
که نوموړی اعلان دماشوم په هغه غږ چې خپله ماشوم يې له ځانه سره وايي چې خوندور ، خوږ ، يخ ، که په هغه ډول ثبت شي څومره اغيز به وښندي همدا راز که همدا متن يو لوی سړی په غټ غږ ولولي مزه به يې څرنګه وي خو زه فکر کوم له ماشومانو به له سره ايس کريم هير کړي .
دريم اعلان دښځينه وو لپاره دی ځکه چې اعلان شوي توکي زياتره په ښځينه وو پورې اړه لري ، دا اعلان که نارينه لولي ښايي په هغه توګه چې لازمه وي د اعلان حق ادا نه کړای شي ځيني وخت د ښځينه وو اعلانونه ځوانانو ته په لاس ورکوي ، چې جلبونکی غږ ولري مګر دا چې اعلان دښځينه وو لپاره وي دښځينه وو په غږ کې لا ښکلی کيږي او دښځينه وو احساس او غږ ښه کولای شي چې دښځينه وو نظر جلب کړي .
په خواشينۍ سره به ووايو چې زموږ په تلويزيون او راډيوګانو کې د سوداګريزو اعلانونو کيفيت او دويندويۍ ژبې ته څومره پاملرنه نه کيږي . چې دا دنوموړو اعلانونو اغيز هم کموي .
له بلې خوا زموږ په تلويزيونونو کې لا تبليغاتي ژبه يو ډول محدوده ده او داسې ويندويي يې کيږي ته به وايي چې د مړو لپآره اعلانونه کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله موضوع هم چې مهمه ده هغه داده چې د اعلان تصوير ، موسيقي او د اسې نور مسايل بايد په نظر کې ونيول شي او ليکوال يا هغه څوک چې اعلان برابروي بايد دې خبرې ته ځير وي چې هرڅومره د هغه ليکنه عامه ګړدود ته نږدې وي هومره به يې مينه وال زيات شي .
څلورم اعلان هم د حکومت يا يوځي مسئولينو لخوا اعلان دی چې بايد هرڅومره چې شونې وي په هغه کچه په مناسبه تنده او په عين حال کې په صميمانه لهجه ولوستل شي يا پداسې اعلانونو کې کله کله د بم او توپ ږبه پکار وي چې هرڅومره غږ د توکو د کارندوالي له ډول ، کاروونکو او کيفيت سره نږدې وي هومره به بريالی وي .
په ټول کې ويلی شو چې زموږ په ټلويزيونونو او راډيوګانو کې تردې مهاله سوداګريز اعلانونه لا خپل لومړني ګامونه اخلي خو د ويندويې کيفيت يې که وو ايو له صفر سره برابر دی نو مبالغه به مو نه وي کړې .
دغه پورته څوټکي که د ويندويې له نورو آرونو سره يوځای په نظر کې ونيول شي که دخدای خوښه وه نو د اعلانونو کيفيت به ښه شي .

په ډيره مينه او ستاسې د برياليتوب په هيله .
۱۳۸۶/۲/۹
دتهران دنړيوال راډيو ټلويزيون ميلمستون
تهران ايران

(c) ketabton.com: The Digital Library

دليکوال پېژندګوي:

نوم: عبدالله (الهام) جمالزی
دپلار نوم: الحاج مولوي عبدالسليم جمالزی
دزیږیدونیټه: ۲۵/۵/۱۳۶۶ یاد ۱۹۸۷ داګست ۱۶
دنده: ژورنالیستې او ویاند
آثار:

1. هندي خالونه (لنډې کیسې)
2. انځورونه (لنډې کیسې)
3. ګناه کبیره (پولیسي کیسې)
4. دویندویې فن (همدا اثر)
5. ریښتیا هم خلک خدمت ته اړتیا لري (یونلیک)
6. ناچاپ : دوه ناولونه ، دوه د لنډو کیسې ټولګې او د دروغو ، مذهب او تعصب په نوم دایران یونلیک .
7. بیلابیلې ژباړې.

ویب پاڼه:
www.taand.com

د اړیکو پتې:
aalhamj@gmail.com
a.alhamj@yahoo.com
elham.jamalzai@hotmail.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library